

CIRCULAIRE ECONOMIE

VISIE 2030

VOOR BELGIË

MEI 2021

HET EXPERIMENTEREN IS VOORBIJ, TIJD OM TE VERSNELLEN!

A NEW ERA

Het tijdperk van industriële productie gebaseerd op het uitputten van gemakkelijk toegankelijke en eindige grondstoffen is voorbij. Het is verouderd omdat het niet duurzaam is: noch ecologisch, noch economisch. We zijn ons ervan bewust dat we op een planeet leven met ecologische grenzen. Ons levenskwaliteit alsook onze economie stoelen op het gebruik en verbruik van grondstoffen om in onze behoeften te voorzien. Die beschermen is vooral onze toekomst veiligstellen. De circulaire economie maakt de ontwikkeling mogelijk van een welvarende en veerkrachtige economie die op lange termijn kan blijven functioneren en aan de behoeften voldoen.

EUROPA IS WERELDWIJD DE GROOTSTE IMPORTEUR VAN NATUURLIJKE GRONDSTOFFEN

Onze economie kenmerkt zich door het maken van veel eindproducten met een hoge toegevoegde waarde. België is een zeer open economie: ze exporteert en importeert veel. Bovendien gebruikt onze Belgische industrie intensief materialen. De productiekosten vormen, met andere woorden een belangrijke bepalende factor voor het concurrentievermogen van ons land. Op Europees niveau kampen we nu al met handicaps door onze (hoge) arbeids- en energiekosten. Om de kosten van grondstoffen onder controle te houden, moeten we dus nadenken hoe we een grondstofarme economie verder kunnen ontwikkelen.

EFFICIËNTIE VAN MATERIALEN EN KOOLSTOFARME TRANSITIE

Om de klimaatdoelstellingen te halen, moeten we onze uitstoot verminderen door onder meer over te schakelen naar hernieuwbare energiebronnen. Maar dat alleen zal onvoldoende zijn. We moeten ook de manier waarop we onze producten ontwerpen, produceren en consumeren aanpassen.

De circulaire economie en de klimaatverandering zijn met elkaar verweven. De omschakeling van fossiele brandstoffen naar hernieuwbare energie hangt in grote mate af van de beschikbaarheid van bepaalde metalen. Bijvoorbeeld: voor de productie van windturbines, zonnepanelen of batterijen hebben we nood aan grote hoeveelheden hightech staal, metalen en zeldzame aardmetalen. Om deze technologieën verder te ontwikkelen, moeten we de toegang tot en de beschikbaarheid van die noodzakelijke bronnen garanderen. Sommige van die grondstoffen zijn niet te vinden in onze Belgische ondergrond, waardoor we afhankelijk zijn van de import. Daarom is het cruciaal om in te zetten op 'Urban Mining' waarmee we zeldzame grondstoffen kunnen terugwinnen uit producten aan het einde van hun levensduur. Wist je bijvoorbeeld dat we tot wel veertig verschillende metalen, waaronder goud, kunnen terugwinnen uit een oude mobiele telefoon?

COVID-19, HERSTEL EN WEERBAARHEID

Al meer dan een jaar heeft de wereldwijde COVID-19-pandemie een, sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog nog nooit geziene, economische impact. Verschillende onderzoeken, uitgevoerd in juni 2020 door Vlaanderen Circulair en Vito¹ enerzijds en Etion en Acerta² anderzijds, tonen echter aan dat een grote groep stakeholders gelooft dat circulaire strategieën de economie kunnen helpen om de crisis te boven te komen en om een krachtig (politiek) herstelbeleid te ontwikkelen.

Daarom moet de circulaire economie onbetwistbaar onderdeel zijn van het economisch herstelplan. Bovendien bevat het Belgisch Herstelplan, dat ons land eind april 2021 heeft ingediend op EU-niveau in kader van het actieplan Next Generation EU, meerdere projecten gelinkt aan circulaire economie, goed voor tientallen miljoen euro.

WAAROM DEZE VISIE?

De Belgische werkgeversfederaties zijn al lang actief in de circulaire economie, lang voordat de term ingeburgerd raakte.

Onder impuls van het VBO is deze visie het resultaat van overleg tussen zijn leden-sectorfederaties. Het vergde verscheidene maanden om de laatste hand te leggen aan de visietekst, die als basis zal dienen voor de komende 10 jaren. Om de visie te voeden en te onderbouwen, organiseerde het VBO eind 2020 vier webinars over de strategische assen.

Als we vooruit willen, is het cruciaal om langetermijndoelen te formuleren. Een visie helpt om duidelijk te stellen waar we vandaag staan en waar we naartoe willen werken.

We zijn er immers van overtuigd dat circulaire economie gunstig en zelfs essentieel zal zijn voor onze kleine open economie. Het gaat om kostenbesparing, het aantrekken van nieuwe markten en het aantrekkelijker maken van bedrijven.

Dit document beschrijft de mijlpalen binnen de ambities van de Belgische industrie richting circulaire economie. Bovendien roept het de politiek op om een passend en aantrekkelijk beleidskader te ontwikkelen waarin de bedrijven kunnen innoveren en verder blijven evolueren naar een meer circulaire economie.

Deze visie kan enkel hand in hand met alle betrokken stakeholders worden gerealiseerd. We roepen op om samen te werken, want circulariteit wordt onmogelijk zonder interfederale en grensoverschrijdende samenwerking. We moeten alle inspanningen bundelen om te vermijden dat de beschikbare budgetten ondoeltreffend zouden blijken. Vooruitgang in overleg met de sectoren is een zaak van economische levensvatbaarheid. De experimentele fase is voorbij, het is nu tijd om te versnellen!

VANESSA BIEBEL
Executive Manager
Competentiecentrum
Sustainability & Circulaire
economie

¹ Vlaanderen Circulair & Vito. Resultaten veerkracht-enquête

² Acerta. 'Corona zal omschakeling naar circulaire economie versnellen'

CIRCULAIR WORDT NORM

Het lineair economisch model botst op zijn grenzen en is niet duurzaam, niet ecologisch, noch economisch. Een circulair economisch model daarentegen biedt het format voor een welvarende en veerkrachtige economie met langetermijnperspectieven. Bedrijven gaan al veel langer dan vandaag aan de slag met circulaire strategieën. De experimentele fase ligt al een poos achter ons, anno 2021 staat voor de versnelde transitie. Om een lang verhaal kort te maken: circulaire economie is niet langer een optie, maar een noodzaak. Ze vormt bovendien een essentieel onderdeel van het economisch relanceplan voor na de COVID-19-crisis. **Met circulariteit omarmt de bedrijfswereld duurzaamheid als transversale motor van groei en welvaart-creatie.**

Samen met de leden-sectorfederaties werkte het VBO zijn 'Visie Circulaire Economie 2030' uit om zo concreet richting te geven aan onze gezamenlijke **duurzame ambities**. We tonen welke initiatieven de bedrijfswereld al ondernam en waarop we verder kunnen bouwen. Maar ook wat beter kan – en waarom. Tegelijk roepen we op om werk te maken van een transversaal duurzaam **ondersteunend kader**, waarbinnen bedrijven kunnen innoveren en groeien in de transitie naar een volwaardige circulaire economie. Ambities realiseren doe je immers niet alleen. Cross-sectorale **samenwerking** en **kennisdeling** zijn onmisbaar, net als een eenduidige communicatie naar en tussen de verschillende overheden op alle niveaus en een op elkaar afgestemd beleid.

The circular economy gives us the opportunity to build a system that can run in the long term, and the time is right for it to reach scale.

Ken Webster – The circular economy, A Wealth of Flows

Hoe definiëren we circulaire economie? Daarmee openen we het eerste deel van onze visietekst. Vervolgens geven we een antwoord op de vraag 'Hoe circulair is de Belgische economie?' Op het vlak van recycling bijvoorbeeld zijn veel **cijfers** voorhanden, en kan ons land goede resultaten voorleggen. Maar er is duidelijk nood aan betere, meer concrete indicatoren voor afvalpreventie, hergebruik en remanufacturing.

Verder in deel één zoomen we in op het politieke kader rond circulaire economie. Centraal daarin staat de uitrol van de **Europese Green Deal** via het nieuwe actieplan circulaire economie (nCEAP). Europa is echter maar één politiek niveau. Ook federaal, regionaal en lokaal staan al heel wat initiatieven richting circulariteit in de steigers.

In het tweede deel verwoorden we onze **visie** (en ambitie) als volgt:

“Tegen 2030 en binnen een Europees kader, de positie van de Belgische industrie als leider in de circulaire economie verwezenlijken en consolideren.”

Onze visie kadert expliciet binnen de **principes** van de Sustainable Development Goals (SDG's) en heeft als doel maximale waardecreatie dankzij een verhoogde concurrentiekracht, vlottere toegang tot materialen, beschikbaarheid van **alternatieve brandstoffen** en **job-creatie**. De haalbaarheid van de visie hangt nauw samen met de inzet op twee katalysatoren: **innovatie** en **open economie**.

In deel drie formuleren we **vijf ambities** aan de hand waarvan we onze visie tegen 2030 willen verwezenlijken binnen een Europees kader. Daarbij kaderen we elke ambitie, schetsen we de stand van zaken en beschrijven we de uitrol ervan.

In het vierde deel gaan we dieper in op de noodzakelijke **beleidsomkadering** om onze economie te laten evolueren naar een circulair model. Die evolutie is immers een gedeelde verantwoordelijkheid van alle actoren (bedrijven, beleid, consument). Behalve de politiek moeten ook middenveldorganisaties, sociale partners en alle andere relevante stakeholders hun rol opnemen en spelen.

- › Aan de Belgische overheid om maximaal in te zetten op een Europees ondersteunend beleidskader. Het wordt cruciaal om het level playing field op de eengemaakte Europese markt te consolideren.
- › De verschillende bevoegdheidsniveaus in België moeten onderling en met de privésector samenwerken. Industriële symbiose moet bijvoorbeeld verder worden gestimuleerd.
- › Er is nood aan een sterkere strategische bevoorradingszekerheid van materialen en energie.
- › Het is noodzakelijk om een ondersteunend beleidskader te creëren dat hefboomen benut en barrières wegneemt voor de circulaire transitie.
- › Elke actor moet zijn verantwoordelijkheid nemen en de overheid (op elk niveau) moet een strenge handhaving kunnen garanderen.
- › Bestaande goede praktijken moeten worden bestendig.
- › Bestaande en (eventueel) nieuwe UPV-systemen (Uitgebreide Producten Verantwoordelijkheid) moeten het loutere recycleren overstijgen.
- › Duurzame en circulaire openbare aanbestedingen moeten aan belang winnen.

Het VBO op zijn beurt zal, samen met de leden-sectorfederaties, een dashboard ontwikkelen op basis van de tien **indicatoren van Eurostat** en dat tweejaarlijks opvolgen. Een eerste analyse en vooruitgangsrappport is voorzien in 2022.

Ten slotte bundelen we in het laatste luik een aantal fiches waarin leden-**sectorfederaties** en collega's **werkgeversorganisaties** hun circulaire strategieën en initiatieven toelichten.

Als we de circulaire transitie willen versnellen, is het cruciaal om langetermijndoelen op te stellen. Een visie helpt ons om duidelijk te stellen waar we vandaag staan en waar we naartoe willen werken. Als grootste werkgeversorganisatie van het land is het onze missie om ondernemend België te blijven ondersteunen en begeleiden richting een duurzame economie. En te streven naar een beleidskader dat die transitie mogelijk maakt en stimuleert.

INHOUD

7

INLEIDING

Wat is circulaire economie?

10

VISIE

Visie circulaire economie

12

ONZE AMBITIES

Vijf ambities

17

VOORWAARDEN TOT

SUCCES

Wat is er nodig?

21

ACTIEPLAN

Verwezenlijking van de visie

22

BELGISCHE

WERKGEVERSFEDERATIES

WAT IS CIRCULAIRE ECONOMIE?

Alleen al de wetenschappelijke en professionele literatuur hanteren meer dan 100 definities voor circulaire economie. Daarom is het belangrijk om duidelijk te definiëren wat we in onze visietekst met deze terminologie bedoelen:

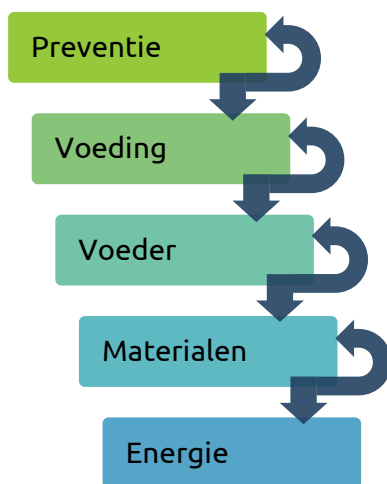
“In een circulaire economie worden de economische en maatschappelijke waarde van producten, materialen en hulpbronnen in de maatschappij zo lang mogelijk, op een zo hoog mogelijk niveau en op duurzame wijze behouden.

- › *Dat betekent het slim ontwerpen van producten en diensten om zo het efficiënt en langdurig gebruik van materialen in productie en consumptie te verhogen.*
- › *Afvalstromen worden gebruikt voor de productie van materialen en energiedragers zodat de inzet*

van primaire grondstoffen (materialen en energie) kan worden vermeden.³ Zo wordt de milieu-impact beperkt, de afvalproductie gereduceerd, en door ecodesign van nieuwe producten het risico op blootstelling aan de meest gevaarlijke stoffen in alle fases van de levenscyclus verder beperkt.

- › *Tevens worden nieuwe verdienmodellen ontwikkeld en nieuwe waardeketens georganiseerd.”*

Voor biomassa (organisch materiaal, zoals voedingsproducten en hout) en niet-biomassastromen (bv. metalen en mineralen) worden meestal verschillende modellen naar voor geschoven. Die rangschikken de gewenste ‘einde leven’-verwerking van het afval na de gebruiksfase, waarin de hoogste ladder de meest gunstige is.

1 Cascade biomassa

2 Niet-biomassastromen

³ In deze visie zullen we materialen opdelen naargelang hun oorsprong als primaire

materialen of secundaire materialen (= secundaire materialen die geproduceerd werden uit afval).

Deze eenvoudige 'ladders' worden vaak als beoordelingsset gebruikt, als hulpmiddel om keuzes te maken tussen de verschillende opties richting meer duurzaamheid. We beseffen goed dat dit vereenvoudigde modellen zijn en dat we de complexere realiteit niet mogen negeren.

HOE CIRCULAIR IS ONZE BELGISCHE ECONOMIE VANDAAG?

Belgische ondernemingen uit verschillende sectoren spelen al jaren een voortrekkersrol in de transitie naar een circulaire economie.

Met uitzondering van recyclagecijfers, is het bijzonder moeilijk om indicatoren te vinden die direct gelinkt zijn aan circulaire economie. Er gebeurt momenteel veel onderzoek naar betere indicatoren. Onze oefening steunt op de Belgische cijfers van Eurostat.⁴ Die schetsen geen volledig beeld, maar ze tonen wel een evolutie.

In België weerspiegelen de recyclagecijfers die we voor verschillende stromen kunnen voorleggen onze inspanningen, bijvoorbeeld:

Recyclage van de verpakkingen in 2018

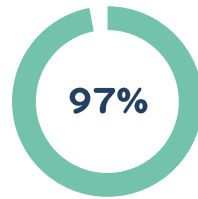

Recyclage van de loodbatterijen in 2018

⁴ Eurostat. Circular economy indicators

⁵ Steunpunt CE. Reuse n°13

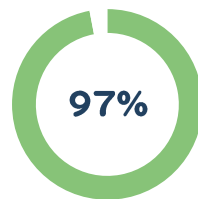
⁶ Febelauto. Jaarverslag 2019

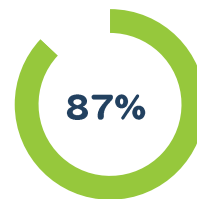
Terugwinning van gebruikte banden: 97% van de ingezamelde banden in 2019

10,70 KG
/INWONER

Inzameling van gebruikte elektrische en elektronische apparaten

Terugwinning van bouw- en sloopafval in 2019

Hergebruik van nevenstromen in de voedingsindustrie als diervoeder, grondstof of meststof

BRON Eurostat

Daarentegen zijn er veel minder cijfers beschikbaar over preventie, hergebruik of remanufacturing. Meer en kwaliteitsvollere data is immers wel in volle ontwikkeling⁵. Zo weten we bijvoorbeeld dat er vandaag al gemiddeld 26,1% van de onderdelen van een afgedankt voertuig wordt hergebruikt⁶, en dat 80% van de bedrijfsmatige verpakkingen herbruikbaar is.⁷

Daarnaast volgt het Federaal Planbureau in zijn Federaal rapport inzake duurzame ontwikkeling een aantal circulaire indicatoren op in het kader van de Sustainable Development Goals (SDG's).⁸ Het definiëren van relevante indicatoren is een complexe zaak. We blijven ernaar streven om samen met de stakeholders proactief te werken aan de ontwikkeling van relevante indicatoren.

⁷ Valipac. Activiteitenverslag 2019

⁸ Federaal Planbureau. Federaal rapport inzake duurzame ontwikkeling 2019

POLITIEKE INITIATIEVEN VOOR EEN CIRCULAIRE TRANSITIE

In maart 2020 stelde de Europese Commissie het nieuwe Europees actieplan circulaire economie (new Circular Economy Action Plan, kortweg nCEAP) voor dat een essentieel onderdeel vormt van de **Europese Green Deal**. Die Green Deal heeft als ambitie om van Europa het eerste klimaatneutrale continent te maken. Om de koolstofneutraliteit tegen 2050 te realiseren, voorziet de Europese Commissie in de mobilisatie van minstens 1.000 miljard euro aan publieke en private middelen voor investeringen in de komende tien jaar. Het **nCEAP** omvat maatregelen gericht op de hele levenscyclus van producten. De toekomstgerichte acties zullen kansen scheppen voor het bedrijfsleven en de werkgelegenheid (700.000 groene jobs), nieuwe rechten aan de consument toekennen (duurzame keuze, eventueel recht op reparatie) en innovatie en digitalisering in goede banen leiden. Het realiseren van die ambities zal onze economie voorbereiden op een groene toekomst en ons concurrentievermogen versterken.

Veel hefboomen en obstakels voor de circulaire economie moeten op het niveau van lidstaten worden aangepakt. Daarom ondernamen zowel de federale als de regionale regeringen de voorbije jaren actie om de transitie te ondersteunen en rollen ze elk hun eigen strategie uit:

- › Federaal: een nieuwe *Roadmap Circulaire Economie* wordt gepubliceerd in 2021.
- › Brussel: de Strategie GO4Brussels 2025, die ook het Gewestelijk Plan Circulaire Economie *Be Circular* (2016 – in herziening) omvat.
- › Vlaanderen: oprichting van *Vlaanderen Circulair* in het kader van de Visie 2050 (2018) ; alsook het *New Governance 2020* plan.
- › Wallonië: de strategie *Circular Wallonia* werd gepubliceerd in februari 2021.

Tot slot mag niet worden vergeten dat lokale overheden en administraties ook een belangrijke rol spelen in de transitie naar een circulaire economie en reeds eigen initiatieven ontwikkelen (bv. *Leuven circulair*).

VISIE CIRCULAIRE ECONOMIE

Tegen 2030 en binnen een Europees kader, de positie van de Belgische industrie als leider in de circulaire economie verwezenlijken en consolideren.

Als economische actoren is het onze taak om maximale toegevoegde waarde te creëren voor een duurzame samenleving en dat binnen de planetaire, ecologische grenzen.

Onze visie is expliciet gekaderd binnen de volgende principes:

1. Sustainable Development Goals (SDG's)

Als economische actoren is het de taak van bedrijven om maximale meerwaarde te creëren voor een duurzame samenleving. Ondernemingen die inzetten op circulaire strategieën dragen zo in het bijzonder, maar niet uitsluitend, bij aan de verwezenlijking van SDG's, zoals SDG 8 (eerlijk werk en economische groei), SDG 9 (Industrie, innovatie en infrastructuur), SDG 12 (Verantwoorde consumptie en productie), SDG 13 (Klimaatactie) en SDG 15 (Leven op het land).⁹

2. Leaving no one behind

De Europese Green Deal stelt terecht dat niemand aan zijn lot mag worden overgelaten in de transitie. Dat geldt niet alleen voor consumenten, maar ook voor ondernemingen en werknemers. Dat betekent concreet dat er voldoende experimenteeruimte voor *frontrunners* moet worden gecreëerd, en er tegelijkertijd

moet worden gewerkt op basis van realistische doelstellingen.

Binnen dat kader beschouwen we de ontwikkeling van de circulaire economie als de juiste hefboom om maximale toegevoegde waarde te creëren. Want op die manier:

1. verhogen we onze competitiviteit

De hoge energie- en loonkosten zetten onze concurrentiepositie onder druk. Efficiënt gebruik van materialen en alternatieve brandstoffen kan een competitief voordeel betekenen voor onze bedrijven en zo de aantrekkelijkheid verhogen voor nieuwe investeringen in België. Zo dragen we bij aan de Belgische welvaart van morgen.

2. verzekeren we een vlottere toegang tot materialen en alternatieve brandstoffen

De druk op de beschikbaarheid van (primaire en secundaire) materialen en brandstoffen in de hele wereld stijgt door de welvaartstoename en groeiende wereldbevolking en de daarbij gepaard gaande groeiende vraag naar materialen. België heeft bovendien weinig toegang tot specifieke eigen materialen of grondstoffen. Circulaire strategieën kunnen onze afhankelijkheid van import van materialen en fossiele brandstoffen helpen

---

⁹ Zie bv. Circle Economy, Implementing Circular Economy Globally Makes Paris Targets Achievable, 2016; OVAM, De bijdrage van de

circulaire economie aan het klimaatbeleid, 2018, en Ellen MacArthur Foundation, Completing the Picture: How the Circular Economy Tackles Climate Change (2019).

beperken en onze economie weerbaarder maken.

3. creëren we werkgelegenheid

België kampt nog altijd met een hoge inactiviteitsgraad en een mismatch op de arbeidsmarkt. Als bedrijven inzetten op circulaire strategieën kunnen ze nieuwe opportuniteiten creëren voor mensen met verschillende opleidingsniveaus en -achtergronden.¹⁰ We mogen evenwel niet uit het oog verliezen dat jobs uit de lineaire economie dreigen te verdwijnen. Daarom is er nood aan opleiding, nieuwe businessmodellen, enz. om verloren jobs te vervangen.

Kortom, ondernemingen in de circulaire economie dragen bij aan de vijf P's, zijnde: *people, planet, prosperity, peace* en *partnership*.

We kunnen de visie echter enkel verwezenlijken als we sterk inzetten op twee katalysatoren:

1. Innovatie

Belgische ondernemingen zijn sterk in innovatie.¹¹ Ze blijven ernaar streven om minder primaire materialen te gebruiken, de materiaalkringlopen maximaal te sluiten en *open-loop* materiaalkringlopen (bv. co-processing en verbranding met energierecuperatie) efficiënter te maken. De voorsprong die België heeft in verschillende sectoren moet verder worden uitgebouwd en worden vertaald naar concrete investeringen en nieuwe (opgeschaalde) activiteiten.

2. Open economie

Handel is een sterke hefboom voor duurzame ontwikkeling. Meer dan 85% van ons bbp en de gezondheid van talloze ondernemingen, groot en klein, zijn afhankelijk van onze handel en investeringen met onze partners, binnen en buiten Europa. Door zijn ligging, zijn geschiedenis en de kwaliteit van de producten en diensten van zijn ondernemingen, is ons land sterk geïntegreerd in de wereldwijde waardeketens. Daarom verdedigen we een vrij, eerlijk en gereguleerd handelssysteem (*free, fair and rules-based global trade*) dat de circulaire economie ondersteunt.

---

¹⁰ Koning Boudewijnstichting & Circle Economy. Circulaire tewerkstelling in België - Een nulmeting van de werkgelegenheid in de circulaire economie in België

¹¹ Zie bv. Belgium, European Innovation Scoreboard 2020

VIJF AMBITIES

We formuleren vijf ambities om onze visie te verwezenlijken tegen 2030 binnen een Europees kader.

- 1 De beschikbaarheid van materialen maximaliseren
- 2 Koploper zijn in circulair ontwerp en productie
- 3 Koploper zijn in circulaire gebruiksmodellen
- 4 Koploper zijn in het hoogwaardig terugwinnen van materialen
- 5 Sterk zijn in het gebruiken van *enablers* voor de circulaire economie

1. DE BESCHIKBAARHEID VAN MATERIELEN MAXIMALISEREN

› WAT?

Hoewel de inzet van primaire en secundaire materialen sterk gekoppeld is, krijgt de terugwinning van secundaire materialen in deze visie een apart hoofdstuk onder onze vierde ambitie 'koploper zijn in het hoogwaardig terugwinnen van materialen'. Hierbij merken we op dat de inzet van primaire en secundaire materialen moet worden bekeken vanuit een ketenperspectief en vaak zelfs over verschillende ketens heen.

Zelfs in een volwaardige circulaire economie zullen we nood blijven hebben aan tal van materialen en kunnen we niet uitsluitend focussen op de 'einde leven'-fase, maar is ook het begin van de cirkel cruciaal. Het is dus van vitaal belang dat we zorgzaam omspringen met zowel de primaire als de secundaire materialen en het gebruik ervan optimaal kunnen vormgeven doorheen de waardeketen.

Een deel van de oplossing ligt ook in het gebruik van materialen van hernieuwbare oorsprong. Ook voor deze materialen, die op zich al afkomstig kunnen zijn van secundaire materialen, moet volop worden ingezet op recyclage, om de grondstoffen zo lang mogelijk in de keten te houden.

Daarnaast volstaat het niet dat die materialen om het even waar te vinden zijn, ze moeten ook op een economisch rendabele manier beschikbaar zijn en technisch inzetbaar zijn om de weerbaarheid van onze economie en samenleving te verzekeren.

› HOE?

Door de globaliseerde waardeketen van verschillende materialen en de beperkte beschikbaarheid van bepaalde essentiële materialen in België/Europa is de bevoorradingszekerheid ervan een essentiële en globale uitdaging. Desalniettemin moet ook België zich inzetten om de duurzame winning van primaire materialen te maximaliseren. Dat kan op Europees niveau binnen de *European Raw Materials Alliance*. Maar ook op Belgisch niveau kunnen we actie ondernemen. Belgische ondernemingen beschikken over unieke troeven om duurzame winning mogelijk te maken.

Daarnaast moet ervoor worden gezorgd dat voldoende (hernieuwbare) biomassa beschikbaar is. Dat kan door de productie te maximaliseren en het volume biomassa of het biomassa-afval daar toe te passen waar het de grootste bijdrage kan leveren binnen onze economie. Om de productie van biomassa te verhogen, volstaan de huidige praktijken evenwel niet. Er moet onderzoek gebeuren naar innovatieve ingrepen om meer biomassa te produceren op een efficiënte en duurzame manier.

2. KOPLOPER ZIJN IN CIRCULAIR ONTWERP EN PRODUCTIE

› WAT?

Onder de term circulair ontwerp verstaan we de manier waarop producten, diensten en systemen worden vormgegeven, met als expliciete bedoeling de waarde van de gebruikte materialen op het hoogst mogelijke niveau te bewaren.

---

¹² Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees economisch en sociaal comité en het Comité van de regio's. Een nieuw actieplan voor een

Circulaire productieprocessen maken de keuzes uit de ontwerpfase concreet. Het verplicht ons om efficiënt om te gaan met materialen.

› HOE?

Tot 80% van de milieueffecten van producten wordt tijdens de ontwerpfase bepaald.¹² Daarom zouden de ondernemingen in België ontwerp- en productieopties moeten kiezen die in lijn zijn met de circulaire economie.

In de toekomst moet minder waarde van materialen verloren gaan doorheen de waardeketen dankzij ontwerpen of productiemethodes waarmee in een later stadium de maximale waarde kan worden herwonnen, bijvoorbeeld door reparatie, hergebruik of hoogwaardige recycling. Dat moet op een weldoordachte en wetenschappelijk onderbouwde manier gebeuren. Een belangrijke uitdaging daarbij is de aanpak over de waardeketens heen

Op het vlak van voedingsmiddelen hebben we bijzondere aandacht voor het vermijden van voedselverlies. We sluiten resoluut aan bij de ambities van Europa en de Verenigde Naties om tegen 2030 de voedselverspilling te halveren en voedselverlies te verminderen.

De ecodesignregels rond materiaalefficiëntie die op Europees niveau worden bepaald, spelen een essentiële rol in de verwezenlijking van een Europese circulaire economie. We zetten ons actief in om de Europese ecodesignregels mee te ontwikkelen.

circulaire economie – Voor een schoner en concurrerender Europa, COM(2020) 98 final, 3 (nCEAP)

3. KOPLOPER ZIJN IN CIRCULAIRE GEBRUIKSMODELLEN

› WAT?

Circulaire gebruiksmodellen omvatten een grote groep activiteiten, zoals hergebruik, herstelling, refurbishing, remanufacturing, deelmodellen en *product-as-a-service*-modellen. Die worden vaak ook de 'binnenste cirkels' genoemd en zetten de functionaliteit i.p.v. het product an sich centraal.

Al die activiteiten hebben als doel om de levensduur van producten, diensten en materialen te verlengen, en om het gebruik van producten en materialen te optimaliseren. In tegenstelling tot het ontwerp en de productie, vinden die activiteiten meestal plaats tijdens de gebruiksfase of aan het einde van de (initiële) gebruiksfase. Digitalisering speelt hier net als bij de andere ambities ongetwijfeld een belangrijke rol.

› HOE?

Op korte termijn moeten de verschillende sectoren (bijkomende) projecten opzetten om producten een tweede leven te geven. Daarbij mogen we niet uit het oog verliezen dat de circulaire transitie moet worden geïntegreerd in de klimaattransitie. De levensduur van een product wordt bepaald door de ontwerpkeuzes van de producent, maar evenzeer door het gebruik door de consument.

Producenten kunnen een heel belangrijke bijdrage leveren aan de duurzaamheid door de principes van ontwerp voor hergebruik, reparatie en recyclage (leren) toe te passen. Die principes moeten ook materiaal- en productinnovatie verder ondersteunen en allerm minst verhinderen. Er moet dus voldoende experimenteerimte worden gelaten voor ondernemingen om nieuwe technologieën

of technologieën die nog niet goed gekend zijn bij vergunningverlenende overheden, te ontwikkelen en op te schalen.

Net zoals bij de terugwinning van materialen is verder onderzoek nodig naar de implementatie van verregaande automatisering van verschillende processen, o.a. om de rendabiliteit van reparatie en levensduurverlenging te verhogen.

Om rechtszekerheid bij de consumenten en ondernemingen te creëren, is het cruciaal om duidelijke regels rond hergebruik van materialen en producten op te bouwen, inclusief duidelijke verantwoordelijkheden voor de verschillende actoren. Alleen zo zal er voldoende economisch draagvlak groeien om deze nieuwe economische modellen te laten floreren.

4. KOPLOPER ZIJN IN HET HOOGWAARDIG TERUGWINNEN VAN MATERIALEN

› WAT?

Op een bepaald moment bereiken materialen en producten het einde van hun nuttige gebruiksfase. Dan moet zoveel mogelijk waarde worden behouden door hoogwaardige sorteer- en recyclage technieken toe te passen waardoor het mogelijk wordt om die materialen te gebruiken voor circulaire maakprocessen.

Vandaag behalen we in België voor verschillende stromen al indrukwekkende recyclagecijfers. Het is essentieel om stil te staan bij het feit dat circulaire economie echter verder gaat dan het sluiten van de kringlopen. Bij **recycling met een gesloten kringloop** (*closed-loop*) kan het gerecycleerd materiaal de druk verlagen op de vraag van primaire grondstoffen en kan het in eenzelfde soort producten als voorheen worden hergebruikt. Bij **recycling met een open kringloop** (*open-loop*) daarentegen, is

het mogelijk om secundaire grondstoffen te verbeteren en te recyclen voor een andere bestemming dan hun oorspronkelijke functie. Het is enkel door in te zetten op nog meer terugwinning en recyclage, en vooral hoogwaardige recyclage van materialen binnen en tussen verschillende sectoren en industrieën, dat we de economie meer circulair kunnen maken. Het is essentieel om te blijven zoeken naar mogelijkheden voor terugwinning en recyclage van het uiteindelijke afval en om de synergie tussen de bedrijven te blijven verbeteren om zo te komen tot een echt circulair ecosysteem waar nuttige materialen en energiestromen zo optimaal en efficiënt mogelijk kunnen worden ingezet.

› HOE?

Dialogo tussen verschillende economische actoren in de circulaire waardeketens is cruciaal om een evenwicht tussen vraag en aanbod te creëren.

We gaan voor betere sortering en hoogwaardige recyclage volgens de best beschikbare en innovatieve technieken om een zo hoog mogelijk rendement van het proces te bereiken. Op die manier kunnen ook materiaalstromen met (residuele aanwezigheid van) gevaarlijke stoffen op een veilige en verantwoord manier terug worden ingezet zonder dat er risico optreedt voor mens of milieu. We streven daarom naar een intensieve uitbouw van de hoogwaardige sorteeren en recyclagecapaciteit in België en Europa. We bouwen vertrouwen op met overheden voor de ontwikkeling van hoogwaardige recyclageprocessen.

Om tegen 2030 een voortrekker in de circulaire economie te worden, zal het niet volstaan om de bestaande praktijken voort te zetten of ze uit te breiden. De 'volwassen' circulaire economie vereist hoogwaardige middelen en

hoogwaardige recyclage. Daarvoor is professionalisering in alle sectoren nodig, met inbegrip van de *capacity building* en de voortdurende ontwikkeling van technische vaardigheden bij de werknemers. Zowel afvalbeheerders als (potentiële) afnemers van secundaire materialen bewaken steeds beter de kwaliteit van hun productie. Alleen op die manier kunnen circulaire producten voldoen aan de veeleisende Europese productnormen en dus aan de verwachtingen van de Europese consument.

Om geen waardevolle materialen te verliezen, moeten we de export van in Europa gegenereerde secundaire materialen en brandstoffen naar derde landen beperken als ze in Europa nuttiger aangewend kunnen worden. In ieder geval moet er altijd worden verzekerd dat de geëxporteerde materialen op de eindbestemming worden verwerkt volgens technische en milieuvorwaarden die in lijn liggen met de Europese, en er een gelijkwaardig recyclagerendement wordt bereikt. Belangrijker dan *waar* een recyclageactiviteit gebeurt is *hoe* ze gebeurt: **kwaliteit moet centraal staan.**

5. STERK ZIJN IN HET GEBRUIKEN VAN *ENABLERS* VOOR DE CIRCULAIRE ECONOMIE

› WAT?

Onder *enablers* verstaan we alle maatregelen die de transitie naar een circulaire economie kunnen ondersteunen, mogelijk maken of versnellen. Dat omvat een heel breed gamma aan maatregelen, zoals een ondersteunend wetgevend kader, platformen, waardeketendenken en digitale technologie.

› HOE?

Een optimaal circulaire economie kan niet worden verwezenlijkt binnen de vier muren van één onderneming. Doorheen de waardeketen moet open maar veilig worden gecommuniceerd en samengewerkt rond materialen, innovatieve businessmodellen, uitdagingen enz. Open innovatie, platformen en lerende netwerken spelen een belangrijke rol om een transitie tegen 2030 mogelijk te maken.

Digitalisering biedt ook belangrijke opportuniteiten voor de circulaire economie door:

1. meer te doen met minder producten en materialen, onder meer door ze te delen of efficiënter te beheren;
2. producten en materialen aan te bieden als een dienst;
3. de functionele levensduur te verlengen via slim onderhoud, upgrades en reparatie, of door herverkoop, al dan niet na refurbishment of remanufacturing;

4. het sorteren en recycleren bij het einde van de levensduur te verbeteren;
5. logistieke systemen mogelijk te maken om producten en materialen in te zamelen;
6. modulair en veranderingsgericht te ontwerpen;
7. de samenwerking tussen UPV-systemen te optimaliseren waar nuttig.¹³

Naast de creatie van nieuwe data door het gebruik van sensoren zal het nodig zijn om bestaande data (breder) ter beschikking te stellen, te ontsluiten en aan elkaar te koppelen.

Een laatste *enabler* is de sensibilisering van de consument. Door de eindgebruikers te betrekken en te overtuigen van de meerwaarde van circulaire producten en diensten kunnen we de transitie sneller realiseren.

---

¹³ Overgenomen en aangepast uit Agoria, Sirris, imec en go4circle, Zo werkt de digitale circulaire economie – casebook Circular Bytes, 2018

WAT IS ER NODIG?

In het federale regeerakkoord van 2020 wordt een nieuw federaal actieplan circulaire economie aangekondigd voor 2021. Het is belangrijk dat dit plan voortbouwt op het Europese nCEAP en op het advies van de sociale partners en middenveldorganisaties gepubliceerd in 2020¹⁴. En dat het een duidelijke richting aangeeft, complementair is met de gewestelijke initiatieven, over verschillende legislaturen en beleidsdomeinen heen werkt, en tot stand komt na uitgebreid overleg met de stakeholders.

INZETTEN OP EUROPA

Aangezien de markten voor onze circulaire producten zich onvermijdelijk ook buiten de Belgische grenzen bevinden, moet het Belgische beleid passen in de context van een Europa dat de opbouw beoogt van een Europese circulaire economie, zoals beschreven in het nieuwe nCEAP (zie hoger). Onze visie ondersteunt een echte **Europese integratie** die schaalvoordelen oplevert voor de verschillende landen en voor complementariteit tussen landen kan zorgen.

De Belgische overheden moeten hun invloed maximaal aanwenden om ook op Europees vlak te pleiten voor een **ondersteunend beleidskader**. Dat ondersteunend beleidskader moet realistische doelstellingen hanteren en ruimte laten voor diverse businessmodellen en strategieën zodat niemand aan zijn lot wordt overgelaten. Tegelijkertijd moet het

voldoende experimenteerruimte voor *frontrunners* creëren.

Concreet moet het intra-Europees transport van materialen en alternatieve brandstoffen, onafhankelijk van hun wettelijk statuut (afval, product, eindafval of bijproduct), zo vlot en makkelijk mogelijk kunnen gebeuren. Verordening (EG) nr. 1013/2006¹⁵ wordt conform het nCEAP herzien. Dat is een uitgelezen kans om nieuwe vlotte, efficiënte en pragmatische digitale procedure(s) binnen de verordening op te zetten om secundaire materialen vrijer te laten circuleren binnen Europa.

Ook ecodesign en andere productnormering moeten op Europees niveau worden uitgewerkt om schaalvoordelen te verwezenlijken en om het level playing field op de eengemaakte Europese markt te versterken. We zijn dan ook tevreden te lezen in het federale regeerakkoord 2020 dat de federale regering zich actief zal inzetten op EU-niveau.

BESTUURLIJKE EN BELEIDSOVERSCHRIJDENDE SAMENWERKING

Toegenomen samenwerking binnen en tussen sectoren zal niet volstaan om onze visie te verwezenlijken. Ook de verschillende bevoegdheidsniveaus in België moeten onderling en met de privésector samenwerken. Belangrijke bevoegdheden voor de circulaire economie

¹⁴ Gezamenlijk advies CRB en FRDO over de circulaire economie van 21 februari 2020

¹⁵ Regulation (EC) No 1013/2006 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2006 on shipments of waste (WSR)

bevinden zich immers zowel op lokaal, gewestelijk, federaal, als op Europees niveau.

Het is bovendien nodig om elk systeem holistisch te benaderen en niet eng vanuit de bevoegdheid (consumenten, economie, milieu en energie). Daarvoor is een nauwere samenwerking nodig die uitgaat van een reële politieke wil om transversaal en doelmatig te werken.

Het intra-Belgisch Platform Circulaire Economie dat administraties uit alle regio's en het federale niveau samenbrengt, kan hierbij een belangrijke rol spelen. Zo stelde het platform een barrièrenota op die zo snel mogelijk moet worden behandeld. Het blijft essentieel dat dit platform op regelmatige basis terugkoppelt naar de betrokken stakeholders om de prioriteiten mee te bepalen en aan nuttige kennisdeling te kunnen doen tussen overheden én bedrijfswereld.

Industriële symbiose, waarbij het bijproduct of het afval van de ene speler de materialen en alternatieve brandstoffen voor de andere worden, is een mooi voorbeeld van het potentieel dat samenwerking biedt. Om industriële symbiose verder te stimuleren, moet echter niet alleen de regelgeving voor producten en secundaire materialen correct op elkaar zijn afgestemd, maar moeten bijvoorbeeld ook de verschillende vergunningsregimes in België als stimulans en niet als rem functioneren.

BEVOORRADINGSZEKERHEID MATERIALEN EN ENERGIE

De principes van de circulaire economie moeten worden geïmplementeerd met het oog op de versterking van de (strategische) bevoorradingsekerheid van materialen en energie. Daar bestaat geen

one size fits all-oplossing voor. Soms betekent dit samenwerking binnen kortere ketens (bv. via industriële symbiose), in andere gevallen het importeren van materialen voor hergebruik en recyclage in België om onze afhankelijkheid van primaire materialen en fossiele brandstoffen te verminderen. De creatie van een eengemaakte markt in Europa voor secundaire materialen is een absolute noodzaak voor de circulaire economie.

We hebben bovendien voldoende klimaatneutrale energie nodig om de duurzame transitie mogelijk te maken. Zowel de terugwinnings- en recyclageprocessen als de noodzakelijke digitalisering vormen immers energie-intensieve activiteiten.

ONDERSTEUNEND BELEIDSKADER

Het is noodzakelijk om een ondersteunend beleidskader te creëren dat hefboomen benut en barrières wegneemt ten gunste van de circulaire transitie. Dat beleidskader moet bovendien worden gevoed met de meest recente kennis, expertise en feedback over de best practices op het terrein. In de eerste plaats moeten daarom de talrijke, reeds herhaaldelijk geïdentificeerde barrières die nu nog vaak verlamdend werken voor de verdere uitrol van een circulaire economie, worden weggewerkt.

Ten tweede moet voldoende aandacht worden besteed aan de raakvlakken tussen chemische stoffen, producten en secundaire materialen die de haalbaarheid van recyclage en hergebruik van producten meebepaalt. Over die raakvlakken heen moeten heldere 'bruggen' worden gebouwd die duidelijk maken hoe men bijvoorbeeld van afval terug een product maakt. Om de techniciteit, veiligheid, levensduur en recyclage van de

eindproducten te blijven garanderen, moeten ook secundaire materialen aan kwaliteitseisen voldoen. Oplossingen voor deze problematiek zullen vaak van technische aard zijn en het beleidskader moet de integratie en groei van deze initiatieven mogelijk maken en ondersteunen.

Ten derde stellen we vast dat het ondersteunend beleidskader vooral is gericht op strategieën in de afvalfase. Ook voor de binnenste cirkels is er nood aan een ondersteunend beleidskader. Momenteel wordt onvoldoende rekening gehouden met alternatieve strategieën (zoals hergebruik, herstel en product-dienstencombinaties) om een circulaire economie te realiseren. Het bestaande wetgevend kader moet in die zin worden aangepast. We benadrukken nogmaals het belang om de politieke steun tussen de verschillende regio's op elkaar af te stemmen.

Tot slot moeten overheden meer inzetten op digitale systemen waarbij rekening wordt gehouden met de noden en praktische ervaring van de industrie en consumenten en met de specifieke eigenschappen van producten en materialen in plaats van met hun juridische status (afval, einde-afval, bijproduct, ...) Enkel op die manier zullen de systemen ook in de toekomst hun nut bewaren.

HANDHAVING

De overgang naar een circulaire economie vergt een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid waarbij elke stakeholder, zowel de bevoegde autoriteiten als de producenten en de burgers, zijn rol moet opnemen en de eventuele financiële gevolgen van die rol moet dragen.

---

¹⁶ Regulation (EU) 2019/1020 of the European Parliament and of the Council of 20

Als de overheid geen effectieve controle en bestraffing van de bestaande ecodesign-, productnormen-, afval- en afvaltransportregelgeving en andere normen verzekert, zal de positieve *business case* voor een circulaire economie in een open economie als de Belgische altijd beperkt blijven. Zij die financieel beter worden van een bewuste niet-nalevingsstrategie moeten systematisch en efficiënt worden bestraft. Dat is geen theoretisch probleem gezien bijna een kwart van de geïmporteerde producten de Europese productnormen niet volledig naleeft. Die situatie is onaanvaardbaar en dreigt bovendien de terugwinning en recyclage van secundaire materialen blijvend negatief te impacteren. We hopen dat de nieuwe Europese verordening rond *marketsurveillance*¹⁶ de Belgische inspanningen rond handhaving op Europese productregels meer zichtbaarheid en daadkracht zal geven.

VERDER BOUWEN OP WAT REEDS BESTAAT

Het is belangrijk om verder te bouwen op wat al bestaat. Voor geen enkele sector en voor geen enkele stroom starten we in België van nul. Daarom benadrukken we voortdurend dat bestaande best practices moeten worden bestendigd. Het mooiste bewijs vormen de talrijke initiatieven die de sectorfederaties opzetten binnen de circulaire economie. U vindt een overzicht van de belangrijkste initiatieven in bijlage op pg. 22.

Over de sectorgrenzen heen moeten ondernemingen en overheden leren van de verschillende initiatieven, pilootprojecten, diensten en producten die al werden ontwikkeld. Dat geldt ongetwijfeld

June 2019 on market surveillance and compliance of products

ook voor beleidsinstrumenten die vandaag al een positieve bijdrage leveren aan de circulariteit en de veiligheid van diensten, producten en materialen garanderen.

Door kennis en best practices te delen en van elkaar te leren, zullen we sneller kunnen schakelen en daadkrachtiger actie ondernemen.

UPV-SYSTEMEN (UITGEBREIDE PRODUCENTENVERANTWOORDELJKHEID)

De UPV-systemen worden vaak gebruikt om de producenten of zij die producten vermarkten te laten bijdragen aan het beheer en de verwerking van het afval op het einde van de levensduur. In België bestaan er heel wat UPV-systemen die hun functie efficiënt vervullen en zo bijdragen aan de terugwinning van afval. Bepaalde UPV's verzekeren ook de controle en zijn betrouwbare partners. Op termijn is het nodig dat die systemen, waar dat nog niet het geval is, de circulaire principes en doelstellingen aannemen die het louter inzamelen of recyclen overstijgen. Die extra aandacht voor de binnenste cirkels vereist evenwel een duidelijk juridisch kader, want in dat geval wordt bij 'einde leven' het product in een andere toepassing en door een andere producent weer op de markt gebracht.

Verder is het niet nodig om het UPV-principe te veralgemenen of een principe te definiëren voor elke stroom. Veel stromen vertonen al jarenlang een positieve waarde en hebben zichzelf georganiseerd. Blijkt het zinvol om een UPV-systeem te organiseren, dan moeten we ervoor zorgen dat de verantwoordelijkheid en de kwaliteitsverplichtingen evenwichtig over alle actoren in de keten worden verdeeld.

OPENBARE AANBESTEDINGEN

Duurzame en circulaire openbare aanbestedingen moeten aan belang winnen. In de Green Deal Circulair Aankopen in Vlaanderen en Wallonië werden al belangrijke stappen gezet om die fundamentele hefboom te activeren. Hierop moet op alle niveaus verder worden ingezet door de integratie van goede voorwaarden en beslissingsmogelijkheden. Het is immer zo dat vandaag openbare aanbestedingen niet altijd circulaire businessmodellen en -praktijken mogen toelaten, noch het gebruik van gerecycleerde materialen (mits conformiteit aan de technische en kwaliteitsnormen kan worden aangetoond). Dat moet veranderen.

VERWEZENLIJKING VAN DE VISIE

Om onze visie te verwezenlijken, zal ook het Verbond van Belgische Ondernemingen verder actie ondernemen.

Daarom zal het:

- › de ambities in deze visie stevast positief uitdragen wanneer het zijn rol opneemt als belangenvertegenwoordiger van de Belgische ondernemingen op alle niveaus.

- › de **tien indicatoren van Eurostat** gebruiken om de vooruitgang op vlak van circulariteit te meten. Die worden onderverdeeld in de vier thematische domeinen (zie kader).

Zoals uitgelegd in de *Executive Summary* zijn we ons bewust van de imperfectie van die indicatoren. Ze reflecteren niet de complexere realiteit, maar tonen wel een tendens. We gaan proactief zoeken naar oplossingen om de bestaande indicatoren te verfijnen of om nieuwe, relevantere indicatoren te ontwikkelen.

- › in 2022, tweejaarlijks, op basis van voormeld indicatordashboard een **voortgangsrappoort** opstellen dat aangeeft wat nodig is om de transitie naar een circulaire economie verder te stimuleren.

---

10 INDICATORS TO MONITOR THE PROGRESS TOWARDS A CIRCULAR ECONOMY

Production and consumption

1. Self-sufficiency of raw materials for production in the EU
2. Green public procurement (as an indicator for financing aspects)
3. Waste generation (as an indicator for consumption aspects)

4. Food waste

Waste Management

5. Recycling rates (the share of waste which is recycled)
6. Specific waste streams (packaging waste, biowaste, e-waste, etc.)

Secondary raw materials

7. Contribution of recycled materials to raw materials demand
8. Trade of recyclable raw materials between the EU Member States and with the rest of the world

Competitiveness and innovation

9. Private investments, jobs and gross value added
  10. Patents related to recycling and secondary raw materials as a proxy for innovation
-

De visie van het VBO werd ontwikkeld in nauwe samenwerking met de verschillende ledensectorfederaties. Elke federatie legt uiteraard zijn specifieke, sectorgebonden accenten. Ook de verschillende werkgeversorganisaties hebben hun eigen, strategische klemtonen. Hierna laten we elke organisatie haar visie en acties inzake circulaire economie toelichten.

INTERSECTORALE FEDERATIES

HET VERBOND VAN BELGISCHE ONDERNEMINGEN (VBO FEB)

 VBO-FEB.BE

De missie van het VBO is al sinds februari 2020 **'Creating value for society'**. Om de daad bij het woord te voegen, richtte het VBO een nieuw **competentiecentrum 'Sustainability & Circulaire economie'** op dat zich buigt over steeds belangrijker wordende thema's. Natuurlijk werkt het VBO al jarenlang rond circulaire economie, met onderwerpen als grondstoffenefficiëntie, verpakkingen, productnormen, chemische producten, enz. Maar we leveren nieuwe inspanningen om het departement verder uit te diepen.

Het spreekt voor zich dat het uitwerken van initiatieven rond circulaire economie – waaronder deze visie – volledig in lijn ligt met die missie.

Het VBO beheert verschillende werkgroepen en een platform waarop de dossiers inzake circulaire economie worden besproken. Die bestaan uit onze ledensectorfederaties en ook de gewestelijke federaties worden ervoor uitgenodigd. De bevoegdheden rond circulaire economie zijn verdeeld tussen de gewestelijke niveaus en het federale niveau, en dus is het van belang dat ook de werkgevers-

federaties onderling efficiënt samenwerken. Het VBO analyseert de wetsvoorstellen die raken aan het thema. Daarnaast zet het ook sensibiliseringsacties op touw en organiseert het uitwisselingen van ervaringen en best practices. Hieronder vindt u een niet-exhaustieve lijst van initiatieven:

- › De oprichting van een **Leerstoel circulaire economie** ULB-VUB die nu enkele jaren bestaat.
- › Een **reeks van webinars** rond circulaire economie eind 2020.
- › De oprichting van de **Belgian Business Awards for the Environment** die elke twee jaar innovatieve bedrijven in de circulaire economie in de schijnwerpers zetten.
- › Een themanummer van het **REFLECT-magazine** over circulaire economie en tal van artikels over het onderwerp op onze website.
- › Een ambitieus **actieplan voor de transitie naar meer circulaire bedrijfsmatige verpakkingen** , dat wordt ondersteund door de hele keten, van de verpakkingsproducenten, over de belangrijkste verbruikers, tot de recycleerders.

BECI

Al sinds 2010 begeleidt en adviseert Beci ondernemingen op het vlak van avalpreventie en -beheer. Daarvoor werd het **Brussels Green Network** in het leven geroepen. Dankzij dat project werd ruime expertise opgebouwd en kwamen tal van instrumenten tot stand om Brusselse ondernemingen de weg te tonen naar een meer circulaire en milieuvriendelijke economie.

Doel van het project is ondernemingen naast de overheid een ander aanspreekpunt te bieden voor informatie en opleiding. In de loop der jaren bouwde Beci een expertise op via zijn aanbod van begeleidingen in milieumanagement, met name via de helpdesk BGN, milieudiagnoses en Resilience Coaching. Verder organiseren we webinars en evenementen om de Brusselse ondernemers regelmatig een update te geven rond financiële steunmaatregelen, premies, subsidies ... die hen kunnen helpen om circulaire concepten en modellen te integreren in hun bedrijf, handels- of horecazaak.

Bij onze activiteiten komen verschillende thema's aan bod: afvalbeheer, milieumanagement, veerkracht, voeding, energie, mobiliteit, logistiek en stadsplanning.

Wij bieden ondernemingen de mogelijkheid om zich te laten begeleiden bij hun inzet om het label van Ecodynamische Onderneming of het *Good Food*-label te halen.

UWE

De Union wallonne des entreprises (UWE), de Waalse koepelorganisatie voor particuliere werkgevers, leidt verschillende initiatieven om ondernemingen te helpen bij hun transitie naar een meer circulaire economie, zoals:

- › acties van de UWE-sensibiliseringscellen (vooral de cel Leefmilieu en de cel Duurzame Bedrijvenparken). Bijvoorbeeld:
  - milieudiagnoses (gratis en vertrouwelijk) voor Waalse kmo's
  - 'interbedrijfsverenigingen'-bijeenkomsten, waarbij 'ondernemingsclubs' die op het Waalse grondgebied actief zijn, samenkomen om best practices te delen inzake mobiliteit, biodiversiteit, groepsaankopen ...
- › de *Challenge Plastics go green and circular* voor een groenere circulaire waardeketen
- › verschillende webinars en opleidingen

Verder neemt de UWE deel aan verschillende werkgroepen rond **Circular Wallonia**, de strategie die de Waalse regering vastlegde in februari 2021. Die is opgebouwd rond tien streefdoelen, omgezet in meer dan 60 maatregelen die niet alleen rechtstreeks de Waalse ondernemingen aanbelangen, maar ook andere doelgroepen, zoals het middenveld, publieke actoren, burgers en ondernemingen. Zes sectoren met circulair potentieel komen aan bod: de bouwsector en gebouwen, kunststoffen, metaalnijverheid, water, textiel, voedingsindustrie en -systemen.

VOKA

 VOKA.BE

Met het Plan Samen Groeien creëerde Voka een kader dat de groei van de toekomst schetst, namelijk: gezond, duurzaam en digitaal. Circulaire economie is een belangrijke pijler van duurzame groei.

Voka ondersteunt al jaren bedrijven in duurzaam ondernemen. Al 25 jaar is er persoonlijke begeleiding op vlak van duurzaamheid via verschillende charters, die sinds 2017 evolueerden naar het Voka Charter Duurzaam Ondernemen (VCDO). Ook op vlak van circulaire economie ondersteunt Voka haar leden:

- › In het voorjaar van 2021 deed Voka een benchmarkstudie rond de **opportuniteiten van de circulaire economie** bij 50 industriële bedrijven, verspreid over verscheidene sectoren. De resultaten hiervan zullen worden voorgesteld op Industry On Stage , het jaarlijkse themacongres voor industriële bedrijven. Gebaseerd op deze uitkomsten wordt een passend natraject voorzien.
- › Kortlopende en intensieve trajecten, bv. **Lab Circulaire Economie** is een kort traject met drie of vier halve dag-sessies. Hierbij wordt steeds gewerkt naar een concreet doel onder begeleiding van geselecteerde trainers op expertniveau.
- › Verschillende podcast, bv. **Hallo Innovatie: Circulaire economie in de praktijk**
- › Naast deze acties organiseert Voka ook webinars, lerende netwerken en community events.

Voor Agoria, de federatie van de technologische industrie, is de transitie naar een meer circulaire economie een verhaal van opportuniteiten. Agoria helpt haar bijna 2.000 leden om deze opportuniteiten zo veel mogelijk te grijpen en zo toegevoegde waarde te creëren voor de maatschappij. De technologische sector staat niet alleen in voor de hoogwaardige recyclage van materialen, maar is tevens volop bezig met het uitrollen van nieuwe businessmodellen in de binnenste cirkels van de circulaire economie, zoals het herfabriceren van producten, retrofit oplossingen of het aanbieden van producten als een dienst. Dat doen we door te informeren en te sensibiliseren, te zorgen voor een ondersteunend wetgevend kader en ondernemingen collectief zowel als individueel te begeleiden in de uitrol van hun circulair project.

CE INFORM: INFORMEREN & SENSIBILISEREN

Agoria publiceerde verschillende **white papers** rond circulaire economie. Deze white papers brengen opgebouwde expertise uit verschillende projecten samen, met inspirerende voorbeelden, en hebben tot doel bedrijven aan te zetten om circulaire projecten uit te voeren.

De Whitepaper Circulaire economie

is een inleiding op de circulaire economie en beantwoordt vragen zoals: wat is de circulaire economie? Wat is het potentieel voor een technologiebedrijf? Wat is de toekomstige wetgeving? Bovendien wordt ook ingegaan op een reeks algemene aandachtspunten voor ondernemingen.

De Whitepaper Circular Bytes

, tot stand gekomen met steun van Vlaanderen Circulair, legt de focus op hoe de digitale technologie de circulaire economie kan versnellen. Het geeft hands-on antwoorden op volgende vragen: welke informatie over producten kunnen circulaire strategieën ondersteunen? Waar vindt u de nodige data? Hoe vertaalt u de verzamelende, onbewerkte gegevens in datagedreven beslissingen die uw circulaire oplossing ondersteunen? Het *casebook* bevat voorbeelden van verschillende toonaangevende bedrijven die data gebruiken om circulaire strategieën te stimuleren.

De hands-on white paper Circulaire economie, the time is now

vertaalt de circulaire economie in tien strategieën waarmee een bedrijf concreet aan de slag kan. Objectief is om bedrijven op

stap te zetten naar een goede keuze van hun circulaire economie-project.

Uiteraard informeert Agoria zowel haar leden als diverse stakeholders over de **recente ontwikkelingen** rond circulaire economie via diverse communicatiekanalen, zoals de dagelijkse nieuwsbrieven (> 10.000 abonnees), artikels en blogs op de Agoria website of via onlineplatformen, die inzoomen op één van de deelaspecten, zoals ecodesign, recyclage, enz.

CE ADVOCAY: BIJDRAGE AAN HET MAATSCHAPPELIJK DEBAT

Een aangepast ondersteunend beleidskader is belangrijk om de circulaire economie te stimuleren en drempels weg te werken. Reden waarom Agoria nauwgezet de beleidsontwikkelingen op de verschillende beleidsniveaus opvolgt voor de technologische industrie rond circulaire economie. Op EU-niveau volgen wij, rechtstreeks of met onze Europese federaties (o.a. Orgalime, Digital Europe, Eurometaux, Applia, ...) ongeveer 20 dossiers i.v.m. met de ontwikkeling van de circulaire economie (*Sustainable products policy initiative, Revision of the Ecodesign directive, Waste shipment regulation, Batteries regulation, Taxonomy, ...*).

Daarnaast is Agoria oprichter van Recupel en participeert het ook actief in verschillende andere beheersorganisatie, zoals Valipac, Fostplus & Febelauto. Agoria participeert ook dikwijls als *tought leader* in events van toonaangevende onderzoeksinstituten of tijdens opleidingen rond circulaire economie, zoals het European Policy Center, de Koning Boudewijn Stichting maar ook de KIC Raw matters, waar we ondersteuning geven aan de Summerschool voor PhD studenten.

CE ADVISE: INDIVIDUELE EN COLLECTIEVE ONDERSTEUNING OP MAAT VAN DE BEDRIJVEN

Agoria samen met Sirris (ons collectief onderzoekscentrum) helpt onze leden collectief en individueel via onze systematiek van tien **strategieën** om met circulaire economie aan de slag te gaan. We denken strategisch mee met bedrijven over hoe circulaire waarde voor hun onderneming kan worden gecreëerd en bepalen mee hun ambitieniveau. Dat doen we door vanuit een waardeketenperspectief hun ecosysteem in kaart te brengen. Hierbij kijken we niet alleen, via concrete tips en tricks, naar de optimalisatie van het materialenbeheer, maar ondersteunen we ook ondernemingen die bv. product-dienstcombinaties wensen op te zetten of circulariteit wensen op te nemen in hun productontwerp.

De online gratis **Cesar tool** helpt bedrijven om voor hun activiteit te bepalen welke circulaire strategie het meest potentieel biedt voor een onderneming en waar dus de meeste opportuniteiten liggen.

Sinds 2016 hebben we verschillende sessies van ons **lerend netwerk Circular Economy Connect** georganiseerd. Hier kunnen bedrijven niet alleen leren van gelijkgestemden, maar worden ze concreet geholpen om succesvol verdere stappen te zetten naar de verwezenlijking van hun circulair project. Dat heeft reeds aanleiding gegeven tot verschillende succesverhalen die effectief werden uitgerold, zoals het Papillon-project, Light as A Service, retrofit & remanufacturing initiatieven ...

Naast het lerend netwerk organiseren we ook talrijke **opleidingen** rond de verschillende deelaspecten van de circulaire economie. Dit gaat van basisopleidingen over de verplichtingen rond afval of de beginselen van duurzaam materialenbeheer en circulaire economie tot masterclasses rond tools, ecodesign in het kader van het Vlaio Industriepartnerschap met een 20-tal partners dat midden 2020 werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Tevens hebben we ook talrijke bedrijven individueel begeleid in de verdere ontwikkeling van hun circulair project.

Tot slot zijn we heel actief betrokken in tal van **collectieve projecten**, zoals:

Efficiency as a Service (2020-2022) een H2020 project met als doelstelling om het *product-as-a-service*-model te ontwikkelen en uit te rollen. De focus ligt hier op een versnelde toegang tot de markt van energie-efficiënte producten bij kmo's.

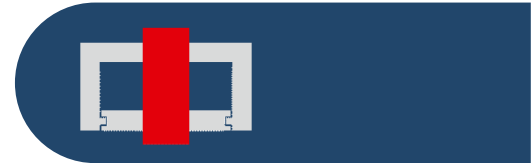

Efficiency as a Service
Plugging a new energy model

De Circular Plastics Alliance waar Agoria de coördinatie op zich nam van het thema *Collection & sorting* voor de werkgroep *Electronic and Electrical Equipment*. Het rapport *State of play on collection and sorting* is op 10/11/2020 gepubliceerd. **Re2Live**, een Cook project rond het businessmodel van hergebruik en recyclage van batterijen van elektrische voertuigen waarin we als onderaannemer onze circulaire expertise inbrengen. En uiteraard ook in het kader van de werkagenda **Circulaire maakindustrie** in het kader van Vlaanderen Circulair samen met Vlaio als trekker en de circulaire strategie in het Waalse Gewest.

BELGISCHE BAKSTEENFEDERATIE

 BAKSTEEN.BE

De **Belgische Baksteenfederatie** verenigt 13 ondernemingen met 23 productievestigingen in België.

Eén van onze opdrachten ten aanzien van de aangesloten bedrijven houdt de reglementaire en technische opvolging van de circulaire economie in, met name via de ondersteuning van acties, zoals de Green Deal Circulair Bouwen.

KERAMISCHE BOUWMATERIALEN

"Niets gaat verloren, alles wordt gecreëerd, alles wordt getransformeerd"

Goed verankerd in de lokale Belgische en Europese economie is de keramische industrie (gevelstenen, binnenmuurstenen, straatstenen, dakpannen, ...) zich bewust van haar maatschappelijke rol in een duurzame ontwikkeling op socio-economisch en milieuvlak. Om hieraan tegemoet te komen, steunt zij op een hele reeks innovaties, zonder evenwel haar traditionele karakter te verloochenen.

De sector heeft niet gewacht tot de **circulaire economie** het nieuwe stokpaardje van Europa en de lokale autoriteiten werd om circulariteit een centrale plaats te geven in zijn industriële ontwikkeling en zijn productassortiment. Een speler zijn in een economie die gebaseerd is op een zo efficiënt mogelijk gebruik van **grondstoffen**, het bieden van **lokale** werkgelegenheid, rekening houden met het milieu en het aanbieden van producten met een zeer lange

levensduur ... dat is wat de bedrijven in de keramische sector drijft.

Bedrijven in de sector zetten zich door hun acties ook in voor het behoud van de **biodiversiteit**.

Hier volgt een niet-limitatieve lijst van de acties die zijn uitgevoerd door de bedrijven die lid zijn van onze federatie.

ZODAT ER NIETS VERLOREN GAAT: OPTIMAAL GEBRUIK VAN GRONDSTOFFEN, ENERGIE EN WATER

De overgrote meerderheid van de baksteen- en dakpanfabrieken is gevestigd in de nabijheid van de kleiafzettingen, waardoor de impact van het **transport** van basisgrondstoffen aanzienlijk wordt beperkt. De **andere primaire en secundaire grondstoffen** zijn eveneens afkomstig uit België of de buurlanden.

Bovendien volgt de sector een **'anti-verspilling'-benadering** door zoveel mogelijk materiaalstromen te gebruiken die anders zouden zijn gedoemd om verloren te gaan of zouden zijn veroordeeld tot minder hoogwaardig gebruik. Voorbeelden hiervan zijn het gebruik van klei en leem afkomstig van infrastructuurwerken of ook **het inzetten van stromen (bijproducten en afval) uit andere industrieën**. Het fabricageproces toereert ook geen enkel verlies van grondstoffen, aangezien in elke fase (vormen, drogen, bakken) productieafval

systematisch opnieuw in de grondstof-fenmix wordt verwerkt.

Het **wat**erbruik wordt ook geoptima-liseerd door een waterrecuperatiesys-teem in een gesloten circuit.

Het drogen en bakken van keramische producten maakt de sector **energie**-intensief, in het bijzonder door het gebruik van aardgas. Het verminderen van het energieverbruik en de uitstoot van **broeikasgassen** staat centraal in de verdere ontwikkeling van onze bedrijven die zich voluit willen inzetten voor de ener-gietransitie. Hoewel er al verschillende technologieën worden toegepast ter op-timalisatie van de productie-installaties of voor de productie/gebruik van her-nieuwbare elektriciteit, onderzoekt de sector momenteel andere mogelijkhe-den om de energie-, klimaat- en ecolo-gische voetafdruk van zijn producten verder te verminderen.

ZODAT ALLES ONTSTAAT: INNOVATIEVE PRODUCTEN EN BOUWSYSTEMEN MET EEN LANGE LEVENSDUUR

Eenmaal vervaardigd, worden kerami-sche producten op hun beurt een grond-stof voor architecten en bouwers. Ze stellen hen in staat technisch perfor-mante gebouwen te ontwerpen die kun-nen voldoen aan de behoeften en eisen van meerdere generaties, want op het gebied van de circulaire economie is de belangrijkste ambitie van de sector om producten aan te bieden met een **zeer lange levensduur: ontwerpen om lang mee te gaan in plaats van te ontwer-pen voor korte termijn!**

Hiervoor passen de steenbakkers en dak-pannenfabrikanten zich voortdurend aan nieuwe normen en technische vereisten (thermisch, akoestisch, seismisch, enz.).

Bovendien zetten de circulaire economie en de klimaat- en milieumambities onze in-dustrie ertoe aan haar producten en bouwsystemen te optimaliseren of zelfs te herdenken. Daarom is de sector be-gonnen met **de dematerialisatie van zijn producten** (waarbij dezelfde functie wordt gegarandeerd met dunnere pro-ducten), waardoor het gebruik van grondstoffen en energie aanzienlijk kan worden verminderd.

ZODAT ALLES WORDT GETRANSFORMEERD: RECYCLING EN HERGEBRUIK

Zelfs aan de beste dingen komt een eind... en dat geldt ook voor onze gebou-ven. Hoewel bekend is dat keramische bouwmaterialen lang meegaan, kunnen sommige oudere gebouwen niet altijd aan de huidige normen worden aangepast. Keramische producten vormen dan een potentiële bron van hergebruikma-terialen (**urban mining**).

Hoewel deze trend nog in zijn kinder-schoenen staat, ontwikkelt de markt zich snel en zijn er steeds meer spelers die op de golf van het **hergebruik van oude materialen** meesurfen.

Wat gebeurt er morgen met herge-bruik? Er zijn verschillende producten en systemen ontwikkeld om **selectieve ontmanteling** en dus hergebruik te

vergemakkelijken. Denk hierbij aan **droog gestapelde metselstenen** (zonder mortel of lijm mortel) of zelfs **gepre-fabriceerde panelen**. Deze ontwikkelingen bieden de spelers in de sector nieuwe perspectieven.

Sinds jaren bestaan er **recyclagecentra** die keramische materialen uit bouw- en sloopafval verzamelen en, na behandeling, grondstoffen leveren voor toepassing in andere sectoren: als materiaal voor wegfunderingen of om tennisbanen aan te leggen. De zuivere keramische fractie (zonder mortelafval) kan – voor een beperkt percentage van de grondstoffenmengeling – fijngemalen opnieuw worden gebruikt als grondstof voor nieuwe keramische producten.

De toepassing van de principes van circulaire economie betekent een grote uitdaging, maar biedt tegelijk een kans voor nieuwe businessmodellen in de bouwsector. In de bouw gaat een aanzienlijk volume aan bouwmaterialen rond die, aan het einde van hun levenscyclus, een al even groot volume aan afval vormen. Dat afval wordt voor het grootste deel gerecycleerd, maar de sector wil het afval nog verder beperken, nog meer hergebruiken en de recycling van materialen optimaliseren. Maar bij circulaire economie in de bouw gaat het niet alleen om de bouwmaterialen. Er komen ook transversale aspecten bij kijken, zoals de inzet van de lokale economie, betere mobiliteit enz.

De Confederatie Bouw heeft de voorbije jaren heel wat initiatieven genomen op dat vlak:

In Vlaanderen

- › Grondbank en Tracimat
- › Initiatiefnemer Green Deal Circulair Bouwen
- › Partner in Vlaanderen Circulair
- › Ontwikkeling Label Circulair Gebouw

In Wallonië

- › Sectorale overeenkomst Bouw inzake afvalbeheer (sinds 1994)
- › Tradecowall cvba en Walterre vzw

- › Partner bij het Plan Wallon Déchets-Ressources (PWDR)
- › Partner bij Circular Wallonia, met een sectorale routekaart 2020-2024
- › Partner bij Get Up Wallonia waarbij circulaire economie een strategische focus is
- › Referentie Circulaire/Koolstofarme Economie voor de bouwsector, in samenwerking met SOWALFIN

In Brussel

- › Cel Circulaire economie sinds 2016 (hulp aan ondernemingen en aan de regering bij de circulaire transitie)
- › BuildCircular sinds 2020 (begeleiding van bouwondernemers in circulaire economie)
- › Platform voor herbruikbare materialen sinds 2017
- › Partner bij Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu 2012-2015
- › Partner bij het Gewestelijk Programma voor Circulaire Economie (GPCE)

Op Europees niveau

- › Partner bij de projecten CBCI, FCRBE, RE C² en HISER.

CREAMODA

De **missie van Creamoda**, de Belgische federatie van bedrijven actief in de wereld van de mode, kleding en confectie, bestaat erin om Belgische lidbedrijven te promoten, te ondersteunen in de groei van hun activiteiten, te begeleiden in een wereld waar grondstoffen schaarser worden en de omschakeling naar circulaire economie van levensbelang is om duurzame producten te kunnen aanbieden.

Onze leden zijn een essentiële schakel in een internationaal heel complexe waardeketen door o.a. het verwerken van gerecycleerd textiel in nieuwe afgewerkte/geconfectioneerde producten, het maken van hoogstaande producten met een langere levensduur, het helpen veiligstellen van lokale productiecapaciteiten voor kritieke producten, ...

Bij Creamoda zijn we dan ook overtuigd dat CE een must is en zeker geen tijdelijke modetrend.

De prijs voor globalisering is immers niet langer te verantwoorden. De druk van zowat alle stakeholders, binnen en buiten de sector, om onze industriële logica grondig te herzien, dwingt bedrijven te zoeken naar anders en duurzamer. Het product, en hoe groen het is, staat niet langer centraal, maar het hele productieproces, het onderhoud, het hergebruik, het 'einde leven' heeft nu allemaal zijn belang.

De sectororganisatie Creamoda en het opleidingscentrum van onze sector IVOC/IREC nemen hun verantwoordelijkheid. Sinds enkele jaren worden vanuit onze sector mensen en middelen

vrijgemaakt om ondernemingen te helpen in hun zoektocht naar duurzame alternatieven. Opleidingen en seminars, maar ook financiële steun voor duurzaamheidsacties, zoals GRI-verslaggeving, implementatie van MVO-managementsystemen of ISO-certificaties, ... werden structureel voorzien.

Stap voor stap timmeren wij zo aan de **verduurzaming van de Belgische confectie**.

We kijken ook over de grenzen heen, want **strategische samenwerking in onze industrie is nu éénmaal de sleutel tot succes**. We mobiliseren stakeholders van verschillende sectoren in binnen- en buitenland, we werken samen met Europese, federale en lokale overheden, we linken door naar andere federaties uit de Europese Unie. Door op die manier samen te werken met – in principe – alle relevante spelers, kunnen we dan ook duurzaamheidsdoelstellingen ambiëren die individuele bedrijven of lokale overheden, lokale organisaties nooit alleen zouden kunnen realiseren.

Ondertussen hebben we al **sterk ingezet op meerdere projecten** waaronder:

MySecondLife (voortraject EoL textielinzameling) in samenwerking met Milieu-ondernemers in de Sociale Economie, Ressources Wallonië , Komosie Vlaanderen en Terre (lid vroegere Coberec).

bAware (versie 1.0) Transparantie en traceerbaarheid in de textielketen. Met steun van FIDO en toenmalig federaal minister van Duurzame Ontwikkeling Marie-Christine Marghem, startten we

een proefproject op om een nieuwe werkmethode omtrent transparantie en traceerbaarheid in onze toeleveringsketens uit te proberen op maat van kmo's. In totaal kregen acht Belgische ondernemingen uit de textiel-, confectie- en textielverzorgingssector de kans om kennis op te doen en te proefdraaien. Na de testperiode maakten we aanbevelingen omtrent implementatie en gebruik over aan het beleid.

bAwear (versie 2.0) Transparantie en traceerbaarheid in de textielketen. Met steun van FIDO en federaal minister van Duurzame Ontwikkeling Zakia Khattabi, gaan we in 2021 een nieuwe module toevoegen aan het systeem waardoor we naast milieupact rapporteren, eind 2021 ook sociale impact zouden moeten kunnen rapporteren.

GDCA Green Deal Circulair Aankopen. In samenwerking met onze collega's uit de keten werkten we actief mee aan dit initiatief van Vlaanderen Circulair teneinde aankopers kennis en nieuwe mogelijkheden, nieuwe samenwerkingen aan te bieden ten einde tot echt GPP (Green Public Procurement) te komen. Openbare aanbestedingen worden immers algemeen erkend als trigger om de transitie van lineaire economie naar circulaire economie mogelijk te maken.

Aankoopwijzer voor circulair bedrijfstextiel Deze gratis tool werd ontwikkeld om aankopers en overheden cruciale informatie aan te bieden omtrent bedrijfstextiel.

CIRCLETEX vzw, een Belgisch inzamelingsysteem voor textiel, door de industrie voor de industrie.

Alle textiel is welkom, zoals onverkochte producten, stofoverschotten, producten uit gebruik, producten 'einde leven'. De textielstromen die in de eerste fase worden aangepakt, zijn plat linnen,

bedrijfskleding en beschermende producten gemaakt met textiel. Later volgen de andere textielstromen.

Oprichters: Creamoda (Federatie van de Belgische kleding en confectiesector), FBT (Federatie van de Belgische Textielverzorging) en Febelsafe (Belgische federatie van fabrikanten, distributeurs, dienstverleners en de professionele eindgebruikers inzake veiligheid en welzijn).

Gesteund door: Vlaanderen Circulair, de inspirator voor de circulaire economie in Vlaanderen, Fedustria (Federatie van de textiel-, hout- en meubelindustrie) en Denuo (Belgische federatie van de afval- en recyclagesector).

Doelstelling: het stimuleren/verhogen van selectieve inzameling, lokale verwerking, lokaal hergebruik en lokale upcycling. m.a.w.: op een economische, ecologische en sociaal verantwoorde manier. Daarnaast zal er ook worden gestreefd naar nieuwe businessmodellen, eco-innovatie, *design for circularity* en levensduurverlenging van deze producten. Dat vanuit de insteek dat alle stakeholders betrokken in de volledige productketen mee verantwoordelijkheid dragen voor de ecologische voetafdruk van de producten die ze maken, onderhouden en recyclen.

ReHubs Opzetten van vijf *Recycling hubs* in Europa.

In samenwerking met onze Europese confederatie Euratex (the European Apparel and Textile Confederation) hebben we o.a. het plan opgevat om *"Set up an integrated system based on 5 recycling hubs ReHubs within Europe, to upcycle textile waste and scale up industrially the collecting, sorting, processing and recycling of pre consumer postconsumer materials."*

We wensen immers als gezamenlijke Europese industrie volop in te zetten op de circulaire economie.

Alle Nationale Federaties werken dan ook nauw samen om o.a. tot deze voorstellen te komen:

- › Strategie voor circulair textiel
- › Oproep tot invoering UPV/EPR
- › Due diligence position paper

Denuo is de Belgische federatie van de afval- en recyclagesector. In een wereld waar grondstoffen schaarser worden en bedrijven duurzaam willen produceren, zijn onze 300 leden de essentiële schakel tussen gebruikte materialen en hergebruik, recycling en eindverwerking. Onze leden stellen zo'n 14.000 werknemers tewerk en vertegenwoordigen een jaarlijkse omzet van vier miljard euro.

DE JUISTE STAPPEN ZETTEN NAAR EEN CIRCULAIRE ECONOMIE

De afgelopen jaren hebben de gewesten, België en Europa hun engagement voor een circulaire economie duidelijk kracht bijgezet. Er zijn tal van (wettelijke) initiatieven, projecten en onderzoeken opgezet om de weg naar een circulaire economie voor te bereiden. En dat is zonder meer een positieve evolutie. Tegelijkertijd moeten we vaststellen dat de wereldeconomie nog maar zo'n 9% circulair is.

Hoewel selectieve inzameling en sortering essentieel blijven om de circulaire economie te bevorderen, is de sector ervan overtuigd dat het vooral nodig is de druk stroomopwaarts (bv. meer ecodesign en nieuwe consumptiemodellen) of stroomafwaarts (bv. meer verwerking van gerecycleerde materialen in producten) op te voeren. Ook heffingen die op een afgestemde manier aanzetten tot meer recycling kunnen een positieve rol spelen.

Het moment is nu aangebroken om met doortastende beleidsbeslissingen en keuzes pro circulaire materialen voor de dag te komen zodat we die duurzame en circulaire toekomst, waar nu al zo lang over wordt gepraat, echt in de praktijk kunnen brengen.

SAMENWERKING IN DE KETEN

We zijn ervan overtuigd dat de verwezenlijking van een duurzame en circulaire toekomst staat of valt met samenwerking in de keten vrijwillig dan wel door het opleggen door de overheid van een verplichting tot samenwerking.

Daarom ijvert Denuo actief voor meer samenwerking tussen beleidsmakers, producenten, handelaars en afvalbeheerders. Zo hebben we zeer recent meerdere samenwerkingsprojecten opgestart en/of afgerond:

- › **Missie Zero Waste** samen met Carrefour Belgium en consumenten;
- › **Project C-Martlife** is een project dat gesubsidieerd wordt door Europa met drie doelstellingen: stimuleren afzetmarkt gerecycleerde kunststoffen, ecodesign van kunststofproducten en samenwerking doorheen de waardeketen van kunststoffen;
- › Talrijke gesprekken, naar aanleiding van de **studie over het ecodesign van verpakkingen**, met verschillende producenten in de levensmiddelenindustrie en de distributie over het belang van de integratie van het eindeleven van een product bij de start van het productieproces;
- › Gemeenschappelijke visie Reyctyre, Febelauto en Denuo over **bandenbeheer** om nieuwe oplossingen te vinden voor de recycling van banden, gezien de huidige moeilijkheden bij bepaalde toepassingen (bv. speelpleinen);
- › De **Valipac myClients Materials databank** die dankzij de gegevens van Denuo-leden unieke inzichten levert in (de evolutie van) de productie van bedrijfsafval. Dankzij deze win-winbenadering kunnen de marktdeelnemers een zeer duidelijk beeld krijgen van de sectoren of regio's waar bijkomende sorteringsinspanningen moeten worden geleverd.

ECOSYSTEEM VOOR INNOVATIE

Een duurzame en circulaire toekomst vereist innovatie binnen alle materiaalstromen. Een eerste stap hiertoe is het voorzien van de nodige middelen voor investeringen. Dat kan via Europese middelen (bv. via de faciliteit voor herstel en veerkracht), maar die zullen niet volstaan en dus moet worden gekeken naar nieuwe investeringsfondsen die samenwerking met private fondsen toelaten. Daarnaast is een grondige evaluatie nodig van de regelgevingen op hun economische duurzaamheid door na te gaan hoe bijvoorbeeld het gebruik van gerecycleerde materialen actief kan worden gestimuleerd.

Onze sector blijft niet bij de pakken zitten. Zo investeren we in technologieën van de toekomst, zoals automatische sortering van verschillende stromen, integratie van *recycled content* in stretchfolies en *shrinkhoezen*, recycling van petflessen, gemengde plastic films of PE-verpakkingen, toename van het gebruik van gerecycleerde aggregaten in de specificaties voor openbare bouwwerken of nog de recuperatie en recyclage van batterijen in elektrische wagens.

BELGIË ALS HUB VOOR RECYCLAGE EN EINDVERWERKING

Denuo pleit voor een gelijk speelveld voor het recycleren en verwerken van afval binnen en buiten België. Het blijft daarom cruciaal dat de verschillen in het afvalbeleid van de verschillende niveaus geen handelsbelemmeringen creëren. In dit verband steunt Denuo de invoering van krachtige opties voor de traceerbaarheid van afval wanneer dit het Europese grondgebied verlaat, en zeker voor industriële kunststoffen.

Denuo gaat er ook van uit dat de in België ingevoerde mechanismen voor 'uitgebreide producentenverantwoordelijkheid' een toegevoegde waarde moeten bieden en niet alleen moeten leiden tot de keuze van goedkopere buitenlandse bestemmingen.

België kan namelijk een belangrijke rol spelen in de recyclage en verwerking van buitenlandse afvalstromen. Onze leden kunnen goede en duurzame oplossingen aanbieden die bovendien werkgelegenheid en welvaart creëren.

Denuo heeft ook de positieve ambitie om de hoeveelheid restafval te verminderen, maar dat mag investeringen in topinstallaties voor het verbranden en storten van afval dat niet kan worden gerecycleerd evenwel niet in de weg staan.

DETIC

 DETIC.BE

Voor DETIC maken de cyclusbenadering en de evolutie ervan naar een circulaire economie integraal deel uit van de initiatieven in duurzame ontwikkeling waaraan de vereniging al 20 jaar werkt.

CYCLUSBENADERING, CIRCULAIRE ECONOMIE EN DUURZAME ONTWIKKELING

Sinds 2005 werkt de detergentenindustrie met een evolutief duurzaamheidsschema vanuit een cyclusbenadering: het [Charter for Sustainable Cleaning](#). Het bijzondere aan dat charter is de meersporenbenadering, want het gaat zowel over bedrijfsprocessen als over producteigenschappen en communicatieprocedures. Verder neemt het ook een benadering van maatschappelijke verantwoordelijkheid mee (*Corporate Social Responsibility Guidelines*) en legt het de nadruk op bio-economie. Onafhankelijke auditeurs houden toezicht op het charter voor duurzaam schoonmaken. Sinds 2006 wordt elk jaar een volledig transparant sectoraal duurzaamheidsrapport gepubliceerd. 160 ondernemingen uit de sector in Europa volgen het initiatief. Uit cijfers over een tijdspanne van meer dan 15 jaar blijkt dat de CO₂-emissie per ton producten met 44% is gedaald, het energieverbruik met 36% en de hoeveelheid verpakkingen met 32%. De duurzaamheidsrapporten zijn [online](#) beschikbaar.

INNOVATIE, VORMING VOOR ONDERNEMINGEN EN HUN MEDEWERKERS

DETIC Institute, het opleidingscentrum van DETIC, biedt formingen rond circulaire economie en duurzame ontwikkeling. De opleidingsmodules 'Trilogie van de circulaire economie' en 'Packaging in de circulaire economie' uit 2018 en 2019 worden momenteel als [sectorale opleidingen](#) gegeven. Voor de cosmetica-sector werkt DETIC (op Europees niveau) aan specifieke gidsen voor de hele sector zoals '[Good sustainability practice for the cosmetics industry](#)' of voor kmo's: '[Ten steps to sustainability](#)'. DETIC ondersteunt en werkt mee aan innovatieprojecten op het vlak van biogebaseerde materialen voor de cosmetica en detergenten. De projecten '[AgriWaste Value](#)' en '[ValBran](#)' streven ernaar lokaal landbouwfval te hergebruiken in de cosmetica en detergentensector door bestanddelen voor formulering te bieden, zoals oppervlakteactieve stoffen.

CIRCULAIRE AANKOPEN

Zowel in Vlaanderen (2017-2019) als in Wallonië (2019-2022) zet essencia zich in als facilitator in de regionale Green Deal Circulair Aankopen. Drie workshops worden daarbij georganiseerd om leden in beide regio's warm te maken voor, en ervaringen te delen over circulair aankopen. Informatie over tools om circulair aankopen te introduceren en te incorporeren in het bedrijfsmanagement werden gebundeld en beschikbaar gemaakt via onze website (Sustainable purchasing: Introductie, Toolbox, Overview).

CIRCULAIRE KUNSTSTOFFEN

essencia organiseerde samen met speerpuntcluster Catalisti in februari 2019 een workshop op het toonaangevende **World Resources Forum** om te demonstreren hoe de sector circulaire duurzame kunststoffen ontwerpt en produceert.

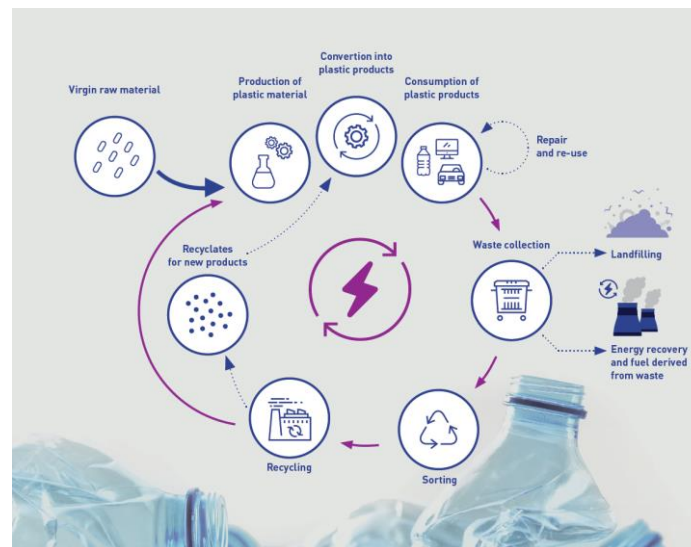
Tijdens de Belgian Plastics in 2019 publiceerde essencia samen met Agoria de resultaten van een studie die het gebruik van recycleat in de Belgische kunststofverwerkende industrie voor het eerst in kaart bracht. Deze studie wordt in 2021 geactualiseerd.

In september 2020 organiseerde essencia PolyMatters een ronde tafel voor overheden en andere stakeholders om hen te informeren over de *state of play* van chemische recyclage van kunststoffen als belangrijke schakel in de

circulariteit van kunststoffen. Inzetten op **innovatieve recycling technologieën** zal noodzakelijk zijn om de circulariteit van kunststoffen te realiseren.

essencia PolyMatters is ook trekker of betrokken partner in diverse acties uit het Vlaams uitvoeringsplan Kunststoffen waarmee de circulariteit van kunststoffen wordt nagestreefd.

essencia is tenslotte co-trekker samen met OVAM van de privaat-publiek getrokken werkgenda kunststoffen/chemie in de vernieuwde Vlaanderen Circulair. In het najaar 2021 zal dit vorm gekregen hebben in overleg met een brede groep aan stakeholders.

BRON The Belgian plastics industry and the circular economy: How far have we come?, essencia & Agoria, november 2019

INNOVATIE

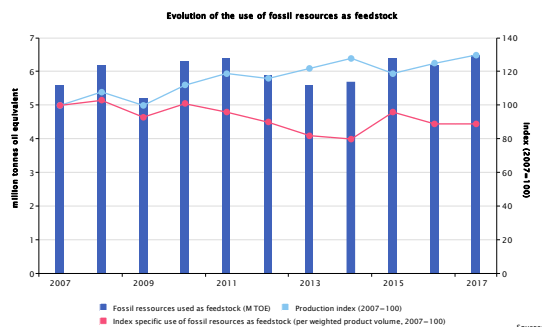
Vanuit Catalisti, de speerpuntcluster voor innovatie in chemie en kunststoffen, is met succes geijverd voor een **Moonshot-innovatieprogramma** dat in maart 2019 door toenmalig Vlaams minister van Economie en Innovatie Philippe Muyters is gelanceerd. Dit strategisch innovatiebudget van 400 miljoen euro over 20 jaar laat Vlaamse universiteiten en onderzoekscentra toe te werken aan doorbraaktechnologieën. Vier onderzoekstrajecten (MOT= Moonshot Research Trajectories) zijn geïdentificeerd: *biobased chemistry, circularity of carbon in materials, electrification and radical process transformation* en *energy innovation*.

In Wallonië zijn in het kader van de **'Pôle de compétitivité Greenwin'** op geïntegreerde manier tal van innoverende projecten uitgewerkt die concepten in eco-design, circulaire productie, industriële symbiose... combineren. Verder zette essenscia wallonie in samenwerking met die Pôle en andere instellingen ook zijn schouders onder het initiatief van het consortium Le Coq vert. Dat heeft tot doel de opstart en de ontwikkeling van nieuwe onderzoeks- en investeringsprojecten aan te moedigen, die essentieel zijn om de sector van *biobased* en vooral *plantbased* chemie verder te ontwikkelen. Circulaire economie & duurzaamheid

CIRCULAIRE ECONOMIE & DUURZAAMHEID

Sinds 2009 publiceert essenscia als één van de weinige Belgische en Europese bedrijfsfederaties een sectoraal duurzaamheidsrapport met een uitgebreide set aan indicatoren. Duurzaamheid en circulaire economie zijn strategische prioriteiten binnen de sector en zo zette essenscia haar **jaarevent 2018** in het teken van circulaire economie. 1.000 deelnemers kwamen toen luisteren hoe de chemie haar rol ziet in de circulaire economie. In oktober 2019 publiceerde essenscia een uitgebreide **visietekst over circulair economie** in het kader van de lancering van haar laatste duurzaamheidsrapport. Onze sector is met de geïntegreerde chemische cluster in de Haven van Antwerpen ook een voorloper in industriële symbiose en investeert hierin verder, zie bv. **het Ecluse stoomnetwerk** of nog **het warmtenetwerk van Agfa-Gevaert** .

Ook beschrijft de indicator **grondstoffen-efficiëntie** hoe de sector haar materiaal-efficiëntie steeds heeft doen toenemen de afgelopen jaren: terwijl de productie-index tussen 2007 en 2017 met 30% is gestegen, daalde het specifieke gebruik van fossiele grondstoffen per productvolume met 11%.

LEREND NETWERK, OPLEIDINGEN, ERVARINGSUITWISSELINGEN

In november-december 2020 organiseerde essencia in samenwerking met Möbius en Interface een **'sustainability immersion @ interface'** voor haar leden. Bedoeling? Een *deep dive* in de uitdagingen en *best lessons learnt* van een ervaren duurzaamheidspioneer over het inbedden van duurzaamheid en circulariteit in de corebusiness.

Ook voegt essencia vanaf 2021 een nieuwe duurzaamheidsmodule aan haar jaarlijkse **basisopleiding productbeleid** om haar leden te sensibiliseren over *safe and sustainable by design* en het belang om duurzaamheid en circulariteit mee op te nemen in hun strategisch innovatie- en productportfoliomanagement.

Ten slotte is er nog het **lerend netwerk water** van essencia vlaanderen om nog meer water te besparen gezien de droogteproblematiek.

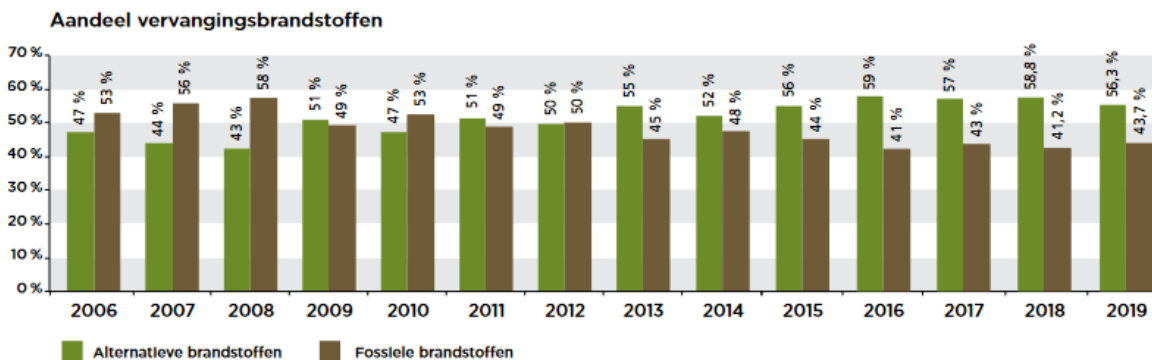
FEBELCEM

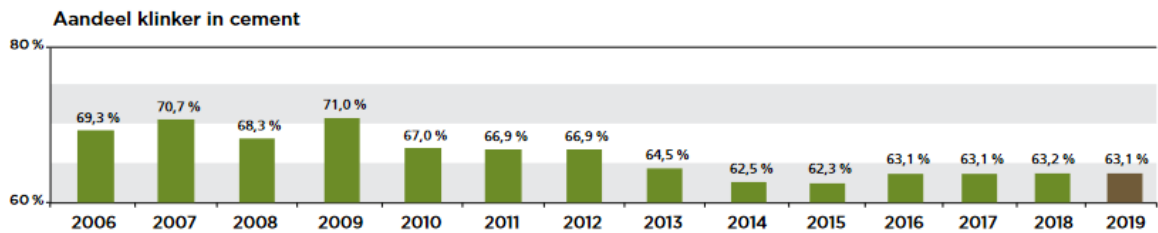
In een tijd waarin de circulaire economie zich over alle sectoren verspreidt, is de cementindustrie al lang bedreven in deze praktijk. De specifieke kenmerken van het cementproductieproces hebben de industrie ertoe gebracht het gebruik van secundaire materialen en alternatieve brandstoffen te ontwikkelen en daaraan prioriteit te geven. De cementsector ontwikkelde maatregelen ten behoeve van de circulaire economie. Hieronder stellen we er drie voor.

1. Terugwinning van alternatieve stromen (afvalstoffen) uit andere industrieën/sectoren ter vervanging van fossiele brandstoffen in het energie- en grondstoffenmengsel van de cementfabrieken.

Deze werkwijze, waarbij cementfabrieken alternatieve energiestromen uit andere industrieën terugwinnen ter vervanging van fossiele brandstoffen in het brandstofmengsel, wordt al sinds het begin van de jaren 80 toegepast. Vandaag bedraagt het aandeel van alternatieve brandstoffen meer dan 55 % van de brandstofmix (zie onderstaande tabel), waardoor onder meer honderdduizenden ton CO₂-emissies per jaar worden vermeden. Op die manier biedt het cementprocédé de mogelijkheid dit afval terug te winnen in de vorm van **energie** en **materiaal** volgens het principe van **co-processing** en genereert het geen afval. Het is een van de pijlers van de cementindustrie en een essentieel element van haar concurrentievermogen. Bovendien deed de sector in België langetermijninvesteringen door de bouw van voorbehandelingsinstallaties voor dit afval.

BRON Jaarverslag 2019, FEBELCEM

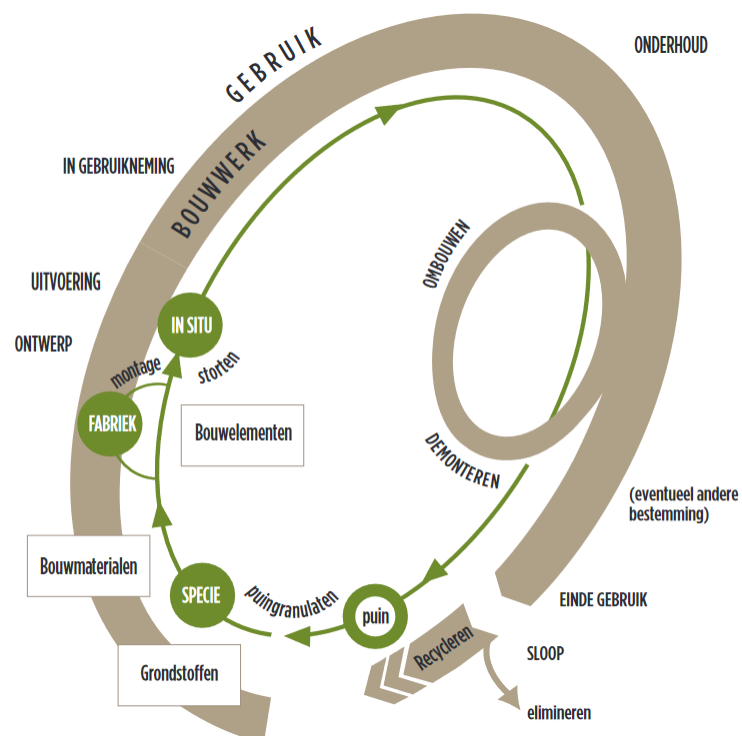
BRON Jaarverslag 2019, FEBELCEM

2. Terugwinning van secundaire materialen uit andere industrieën ter vervanging van klinker in cement.

Klinker is het basisbestanddeel van portlandcement dat met andere zogenoemde secundaire materialen wordt fijngemalen. Het gebruik van deze secundaire materialen maakt het mogelijk de hoeveelheid klinker die nodig is voor de cementproductie, te verminderen. De toevoeging van deze reeds koolstofarme materialen reduceert de milieu-impact van cement doordat minder energie wordt verbruikt bij de productie van klinker, doordat de CO₂-uitstoot afkomstig van het proces en van de directe energie daalt en doordat de weerslag op de natuurlijke grondstoffen afneemt. Hoogovenslakken en vliegas behoren tot de secundaire materialen waaraan de cementfabrikanten de voorkeur geven. De verwerking ervan in het cementprocédé beantwoordt aan zeer nauwkeurige specificaties, zowel wat de installaties als wat de technische eigenschappen betreft die van het cement worden verwacht. Vandaag vervangt de Belgische cementsector ongeveer 40 % van de klinker in het geproduceerde cement, waarmee hij tot de koplopers in Europa en zelfs in de wereld behoort.

3. Hergebruik en recyclage van beton aan het einde van zijn levensloop.

Beton, de bijna exclusieve afzetmarkt voor cement, is een product waarvan de duurzaamheid is bewezen. Beton draagt bij tot energiebesparingen dankzij zijn thermische inertie en zijn lage grijze energie. Vandaag is beton het essentiële materiaal voor de bouw van energiezuinige woningen, zachte mobiliteitsinfrastructuur en de productie van hernieuwbare energie. Berekeningstools zoals TOTEM (Tool to Optimize the Total Environmental impact of construction Materials) tonen zijn uitstekende milieuprestaties aan. Beton is bovendien volledig recycleerbaar en herbruikbaar aan het einde van zijn levensloop. Innovatie in ontwerp en in slooptechnieken is een prioriteit voor onze sector.

FEBIAC & FEBELAUTO

 FEBIAC.BE

 FEBELAUTO.BE

febelauto

FEBELAUTO VZW EN DE CIRCULAIRE ECONOMIE NU

De vzw Febelauto werd in 1999 opgericht door verschillende beroepsfederaties (Febiac, Traxio, Denuo, Fevar, Agoria, Fedustria, en essenscia Polymatters) actief in de autosector, om invulling te geven aan hun wettelijke verplichtingen inzake 'producentenverantwoordelijkheid'. Febelauto zorgt dus voor de inzameling, de verwerking en de recyclage van auto-wrakken in België, en zet hier met de tijd steeds mooiere resultaten neer. Zo werd in 2019 een nuttige toepassingsgraad van 97,1% gerealiseerd, waarvan 66,8% recyclage, 26,1% hergebruik en 4,2% energetische valorisatie. Enkel 2,9% wordt gestort. Wanneer de Europese richtlijn 2000/53/EG van 18 september 2000 betreffende autowrakken een wettelijk verplichte doelstelling 'nuttige toepassing' stelt van 95%, weten we dat België hier de Europese doelstelling ruimschoots haalt en zich bij de koplopers van Europa bevindt.

Daarenboven neemt de leeftijd waarop een voertuig *end-of-life* is in België

steeds toe. Zo bedraagt de gemiddelde leeftijd momenteel 16,5 jaar.

Sinds 2015 werkt Febelauto duurzame oplossingen uit voor de batterijen van elektrische en hybride voertuigen: hierbij streeft Febelauto naar een maximale levensduur voor batterijen via *secondlife* oplossingen, en in een laatste fase naar een efficiënte en maximale recyclage van de zeldzame en kostbare materialen waaruit deze batterijen zijn samengesteld.

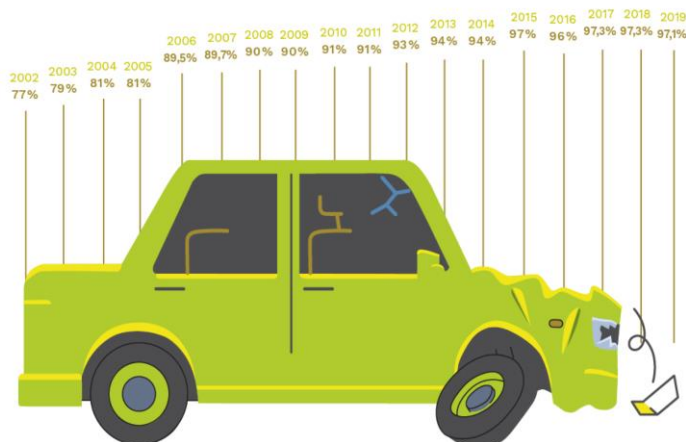
NOG MEER CIRCULAIRE INITIATIEVEN

Voor de verdere uitbouw van de circulaire economie binnen de autosector, richt Febelauto zich op twee actiedomeinen:

1. het hergebruik van tweedehands auto-onderdelen verder stimuleren;
2. ernaar streven dat de oudste en meest vervuilende wagens in België worden gerecycleerd, en niet langer worden geëxporteerd naar bv. Oost-Europa en Afrika.

HET HERGEBRUIK VAN TWEDEHANDS AUTO-ONDERDELEN STIMULEREN

Al 26,1% van een afgedankt voertuig wordt als tweedehands auto-onderdeel hergebruikt, een mooi cijfer. Toch kent deze markt ook zijn moeilijkheden, door een sterke concurrentie vanuit de

buurlanden, en door het ontstaan van la-ge-emis-sie-zo-nes (LEZ's) waardoor de stock aan onderdelen sterk in waarde daalde. Vandaar de doelstelling van Febelauto om onze Belgische autodemontagebedrijven te stimuleren en hen aan te zetten tot een meer doorge-dreven digitalisering van hun werking, om zo opnieuw toegang te verkrijgen tot een groter marktsegment. Binnen de auto-sector kan er immers een plaats zijn voor de autodemontage onder voor-waarde van een kwalitatief herstel met garantie, uitgaande van de vakkennis van de hersteller en dit tegen een lagere kost.

Concrete pistes:

- › Inzetten op de digitalisering van autodemontagebedrijven (stock-beheer, verkoop, ...).
- › Opzetten van proefprojecten tus-sen een autodemontagebedrijf, een fleetowner en een herstelate-lier. Binnen de context van een pi-lootproject kunnen samenwer-kingsvoorwaarden worden uitge-werkt die gedurende een periode worden uitgetest en geëvalueerd. Febelauto kan hier faciliteren.
- › Streven naar een btw-verlaging tot 6% op de verkoop van tweede-hands wisselstukken. Wanneer auto-onderdelen langer worden ingezet, moeten minder grondstof-fen en materialen worden ingezet voor de productie van nieuwe auto-onderdelen. Dat zou moeten kun-nen tegen een lagere kost zodat het een win-win betekent voor alle partijen. Herstel moet opnieuw worden gestimuleerd, alsook het gebruik van tweedehands wissel-stukken.

DE OUDSTE EN MEEST VERVUILENDE VOERTUIGEN EERDER NAAR RECYCLAGE DAN NAAR DE TWEDEHANDSMARKT

Febelauto wil fleetbeheerders (publiek en privé) laten nadenken over de 'einde leven'-fase van hun voertuigen en hun maatschappelijke verantwoordelijkheid hierin. Wanneer men zich wil ontdoen van een voertuig, is het van belang om een evaluatie te maken:

- › is het een voertuig met een euro-norm die geen toegang meer heeft tot LEZ's?
- › gaat het om een oud voertuig met een nog heel beperkte levensduur?

Zo ja, dan stelt Febelauto voor om te opteren voor recyclage in België en niet te kiezen voor export naar bv. een Oost-Europees of Afrikaans land. België beschikt immers over een heel performante recy-clage-industrie die toelaat dat een voer-tuig voor 97,1% wordt gerecycleerd, waardoor wordt bijgedragen tot de cir-culaire economie in België. Daarenboven is er hier een bijkomende positieve kli-maatimpact.

FEDIEX

 FEDIEX.BE

FEDIEX

Fediex is een beroepsfederatie die alle grote en kleine bedrijven verenigt die actief zijn in ontginning en veredeling van onbrandbaar gesteente. De leden van Fediex zijn producenten van granulaten (kalksteen, rotsgesteente, alluviaal en zeebodembesteente, zand), kalk, dolomiet en siergesteente.

De ontginnings- en kalksector en de circulaire economie: Fediex maakt deel uit van de circulaire economie door de grondstoffen op een duurzame manier te ontginnen en het afval te beperken. Ze worden verdeeld in de nabije omgeving, maar ook gebruikt en geherwaardeerd aan het einde van elke levenscyclus.

Tijdens de drie grote stappen in de ontginnings- en kalkactiviteit wordt er rekening gehouden met deze bezorgdheden:

De circulaire economie ontwikkelt zich rond vijf hoofdassen.

1. SOCIALE VERANKERING: DIALOOG EN PARTNERSCHAPPEN

De circulaire filosofie van de ontginnings- en kalksector moet als een geheel worden beschouwd, namelijk transversaal, coherent en geïntegreerd met alle directe en indirecte belanghebbenden in de wereld van de ontginning en de transformatie van haar producten. Dat model krijgt concreet vorm, dankzij het initiatief van de sector om vrijwillige engagementen aan te gaan via charters en overeenkomsten die een permanente en constructieve dialoog aanmoedigen tussen de ontginningssector en de spelers die er direct en indirect mee zijn verbonden.

Wetende dat de ontginning van mineralen duurzaam en respectvol moet zijn tegenover haar omgeving en nog meer circulair moet werken, kan de sector ook zijn natuurlijke gesprekspartners beter leren kennen en in dialoog treden. Dat is essentieel om potentiële conflicten te voorkomen.

2. EEN DOORDACHTTE ONTGINNING, INGEBED IN HET LOKALE WEEFSEL

De ontginnings- en kalksector wil de natuurlijke grondstoffen en beschikbare voorraden duurzaam beheren. Aangezien de sector een niet-hernieuwbare grondstof ontgint, zet de sector al verschillende jaren zijn inspanningen verder om betere industriële technieken te gebruiken voor een optimale ontginning van de verschillende lagen, zonder de

grondstoffen te verspillen. Dankzij deze expertise kunnen de industriële sites samenleven met de buurtbewoners door eventuele hinder te voorkomen en zich zo in het lokale weefsel in te bedden. De circulaire integratie is het resultaat van de ingevoerde industriële synergiën door de sector en samen met andere sectoren.

3. SYNERGIE TUSSEN DE INDUSTRIËLE ACTIVITEIT EN DE BIODIVERSITEIT

Hoewel de opening van een groeve onvermijdelijk de topografie en het gebruik van de grond sterk verstoort, kan haar ontginning ook verschillende biotopen creëren met een grote biologische waarde. Denk aan zeldzaam geworden omgevingen in onze moderne landschappen, zoals steile hellingen, rots- en zandvlakten voor roofvogels en oeverwaluwen of stortpuin voor reptielen, enz. De groeven zijn echte voorlopers. Ze zijn altijd al betrokken geweest bij de aanwezige biodiversiteit op hun sites. Vervolgens is er een omkaderd beheer van de biodiversiteit opgezet via het Europese project *Life in Quarries*, waar Fedix de aanzet toe gaf. Bedreigde soorten, zoals de rugstreeppad, konden worden gered dankzij de beschermings- en herintegratieacties in de groeven.

Er is vandaag geen twijfel meer mogelijk over de voordelen van deze aanpak en de compatibiliteit tussen ontginning en milieu. Hoewel de Belgische groeven – al – ware oases van biodiversiteit kunnen zijn tijdens hun ontginningsfase, bieden ze ook heel wat ecosystemische diensten. Dat betekent andere diensten (andere dan de producten van de ontgonnen materialen) leveren aan de maatschappij en ook de fantastische levensbekkens na de herwaardering van de sites (zie as 5).

4. EEN INTELLIGENT GEBRUIK VAN DE GRONDSTOFFEN

Van piramiden tot middeleeuwse kerken en Romeinse wegen, het duurzame karakter van steen is overduidelijk. Naast het esthetische aspect en de technische kenmerken, kan hij dankzij zijn hoge weerstand en duurzaamheid een ongevenaarde bijdrage leveren in zijn toepassingsgebieden. De ontginning en gebruik hebben doorheen de geschiedenis talrijke maatschappelijke behoeften vervuld.

De ontginningssector onderscheidt zich door zijn sterke territoriale verankering, gekenmerkt door korte afstanden tussen de ontginningsites, de plaats van verwerking, van transformatie en van gebruik. De sector is gekenmerkt door een dynamiek met korte ketens en nabijheid. Dat braagt bij tot een rationalisering van de vervoermiddelen. De uiterst rijke en gevarieerde Belgische ondergrond biedt een grote verscheidenheid aan producten en draagt zo bij tot ons dagelijks wooncomfort.

5. VERSCHILLENDE VORMEN VAN HERWAARDERING

Vandaag wordt afval grondstof. De noodzaak om meer circulair te handelen, is meer dan een semantische verandering. Het is een echte paradigmaverschuiving. Hoewel de band tussen natuurlijk en gerecycleerd aggregaat voor de hand lijkt te liggen, moet de complementariteit tussen beide meer worden aangemoedigd en ontwikkeld, door zich te baseren op hun respectievelijke bijdragen.

De herwaardering van de grondstoffen aan het einde van hun leven is een grote uitdaging. Daarom is er een aangepaste herwaardering voorzien voor de sites

zelf vanaf de aanvraag van een ontginningsvergunning. Dankzij dit herstel, kunnen de sites na afloop van de ontginningsactiviteit nieuwe functies vervullen door ze te herbestemmen als landbouwzone en bosgebied of door de biodiversiteit te bevorderen.

De nagestreefde herwaardering door de sector vindt op verschillende niveaus plaats. De natuur krijgt terug wat haar is ontnomen. Dat maakt de kring weer rond.

De missie van [Fedustria](#), de federatie van de Belgische textiel-, hout- en meubelindustrie, bestaat erin om de lidbedrijven te helpen bij hun succesvolle ontwikkeling. Begeleiding van de ondernemingen bij hun transitie naar een circulaire economie is hiervan een essentieel element. Fedustria wordt hierin bijgestaan door de sectorale technologiecentra [Centexbel](#) (textiel) en [Wood.be](#) (hout & meubel).

Dat Fedustria een pioniersrol speelt op vlak van de circulaire economie, getuigen de vele projecten die hieromtrent al werden uitgevoerd i.s.m. Centexbel en Wood.be. Zo werd in 2010 al het project SUSPRO (Sustainable Production, Processes and Profit) gelanceerd, enkele jaren later gevolgd door SUSTECH (Sustainable Technologies), en recent werd het project [Retex](#) afgerond (Recyclage van Textiel). Fedustria is tevens partner van de Green Deal Circulair Aankopen en van de huidige Green Deal Circulair Bouwen. Bovendien is Fedustria vertegenwoordigd in de Stuurgroep van Vlaanderen Circulair.

Fedustria pleit verder al jarenlang om duurzaamheidscriteria mee op te nemen in openbare overheidsopdrachten. Uiteraard zal Fedustria zich ook in de toekomst blijven inspannen om haar lidbedrijven te motiveren en te begeleiden naar een circulaire toekomst.

TEXTIEL

Circulaire economie is al geruime tijd een belangrijk aandachtspunt in de Belgische textielsector, die vooral gespecialiseerd is in interieurtextiel en technisch textiel. Zo zetten de bedrijven maximaal in op hergebruik van water en grondstoffen, substitueren van zorgwekkende stoffen, ecodesign, nieuwe en meer duurzame businessmodellen ... Ook wordt sterk ingezet op innovatie en dit vaak in samenwerking met Centexbel, het technologiecentrum voor de textielindustrie. De gevraagde verduurzaming van de overheidsopdrachten is dan weer iets dat voor het kledingtextiel van groot belang is.

De Belgische textielindustrie is dan ook goed gepositioneerd om in te spelen op het door de Europese Commissie aangekondigde circulair actieplan voor textiel. Anticiperend hierop werkte de Europese Textiel- en Modedefederatie [Euratex](#), samen met o.a. Fedustria, reeds een [strategie voor circulair textiel](#) uit. Tevens wordt geijverd voor een [recycling](#)hub voor textielafvalstromen om zo een maximale upcycling en circulariteit te garanderen.

MEUBEL

In de meubelsector lopen al diverse initiatieven op het vlak van circulaire economie, waarbij eco-innovatie, herstelbaarheid van producten, levensduurverlenging en het verkennen van andere businessmodellen maar enkele van de pistes zijn waarrond wordt gewerkt. Samen met de Europese koepelfederatie [EFIC](#) (de Europese Confederatie van de meubelindustrie) werkte Fedustria aan een [visiedocument](#), waarin de kansen en uitdagingen voor de meubelindustrie inzake circulaire economie omschreven worden.

In januari 2021 trad de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) voor matrassen in voege in België. Samen met enkele matrasproducenten en de sectorfederaties Comeos (distributiesector) en Navem (meubelhandel) richtte Fedustria de vzw [Valumat](#) op, het beheersorgaan voor de UPV voor matrassen. Uniek aan deze UPV is dat er, op initiatief van Valumat, een belangrijke rol is weggelegd voor eco-innovatie en *design for circularity*. Nu al zijn er enkele Belgische matrasproducenten die een circulaire matras op de markt brachten, en in de volgende jaren verwachten we hier nog heel wat evoluties. Kortom, de Belgische matrasproducenten spelen hierin een toonaangevende rol op internationaal niveau.

HOUT

De circulaire bio-economie zit al sinds jaar en dag ingebed in de houtsector. Het werken in kringlopen zit ingebakken in de dagdagelijkse bedrijfsvoering: hout wordt zo lang mogelijk gebruikt als grondstof, waarna het wordt hergebruikt en gerecycleerd. Pas wanneer geen enkel ander gebruik van hout als grondstof meer mogelijk is, wordt het verbrand met energierecuperatie. De rol van de houtsector binnen de circulaire bio-economie wordt omschreven in de publicatie '[Wood: Building the bioeconomie](#)', die i.s.m. de Europese koepelfederatie CEI-Bois werd uitgewerkt.

De houtsector blijft voortdurend inzetten op innovatie. De technieken voor houtrecyclage gaan alsmaar verder, en er wordt steeds efficiënter omgegaan met de grondstof hout. Hout is trouwens zowat de meest hernieuwbare grondstof. Dankzij innovaties zijn er bovendien steeds meer mogelijkheden voor de toepassing van hout in de bouw. Dat het gebruik van hout in de bouw alleen maar aan belang zal winnen, wordt bevestigd door de renovatiestrategie van de Europese Commissie (oktober 2020). Duurzaam bosbeheer vormt uiteraard de absolute basis, zodat de houtbeschikbaarheid ook in de toekomst verzekerd blijft.

De voedingsindustrie is al lang een voorloper in het toepassen van de principes van een circulaire economie. Nevenstromen als diervoeder gebruiken, verpakkingen hergebruiken en recycleren, energieconvenanten implementeren, beperken van voedselverlies, inzetten op waterbesparende maatregelen en waterhergebruik: het zijn maar enkele van de vele initiatieven van de voedingsindustrie.

CIRCULAIRE VERPAKKINGEN

Een wereld zonder verpakkingen is ondenkbaar. Toch werkt de Belgische voedingssector al jaar en dag aan oplossingen voor verpakkingen. Zo stond de voedingssector samen met andere sectoren aan de wieg van Fost Plus en Valipac, om zo een grootschalige recyclage van verpakkingen te kunnen garanderen. Dankzij doorgedreven preventie kon de voedingssector sinds 2004 jaarlijks ook 56 kiloton (kt) verpakkingen vermijden.

In mei 2018 ging Fevia een engagement aan om te evolueren naar een nog duurzamer verpakkingsbeheer. Zo verbonden wij ons ertoe om in 2023 65% van alle plastic huishoudverpakkingen die in België op de markt worden gebracht, te recyclen, dit onder meer via de uitbreiding van de blauwe zak. Ook engageren we ons om in 2025 50% gerecycleerd materiaal te gebruiken in pet-drankverpakkingen voor de Belgische markt. In 2025 zullen alleen nog maar herbruikbare, recycleerbare, composteerbare of biologisch afbreekbare huishoudelijke verpakkingen op de Belgische markt

worden gebracht. Dankzij alle inspanningen in het verleden, vandaag en morgen willen wij zo aan de Europese top staan en blijven inzake verpakkingsbeheer.

Fevia ondertekende eind 2020 ook het plan voor een duurzamer beheer van industriële verpakkingen. Samen met Fost plus en Valipac ondersteunt Fevia de voedingsbedrijven om deze engagementen waar te maken.

CASCADE VAN WAARDEBEHOUD EN VALORISATIE VAN NEVENSTROMEN

In een circulaire economie zal het gebruik van hernieuwbare hulpbronnen, zoals biomassa toenemen. Maar die biomassa is ook de voornaamste grondstof van de voedingsindustrie. Daarom benadrukt Fevia het belang van de cascade van waardebehoud als principe voor het gebruik van biomassa. Die cascade bepaalt waarvoor we biomassa eerst moeten gebruiken: eerst als voeding/veevoeding, dan pas als materiaal en ten slotte als energie.

Die cascade correct toepassen, garandeert een voldoende aanvoer van grondstoffen voor de productie van voeding. De voedingsindustrie valoriseert nu al 99% van haar voedselreststromen, waarvan het overgrote deel naar diervoeding gaat. Maar dit kan nog beter door de reststromen nog hoger in de cascade van waardebehoud te plaatsen. Onze speerpuntcluster Flanders' FOOD en competentiepool Wagrallim hebben verschillende projecten lopen om dit waar te maken.

VOEDSELVERLIES BEPERKEN

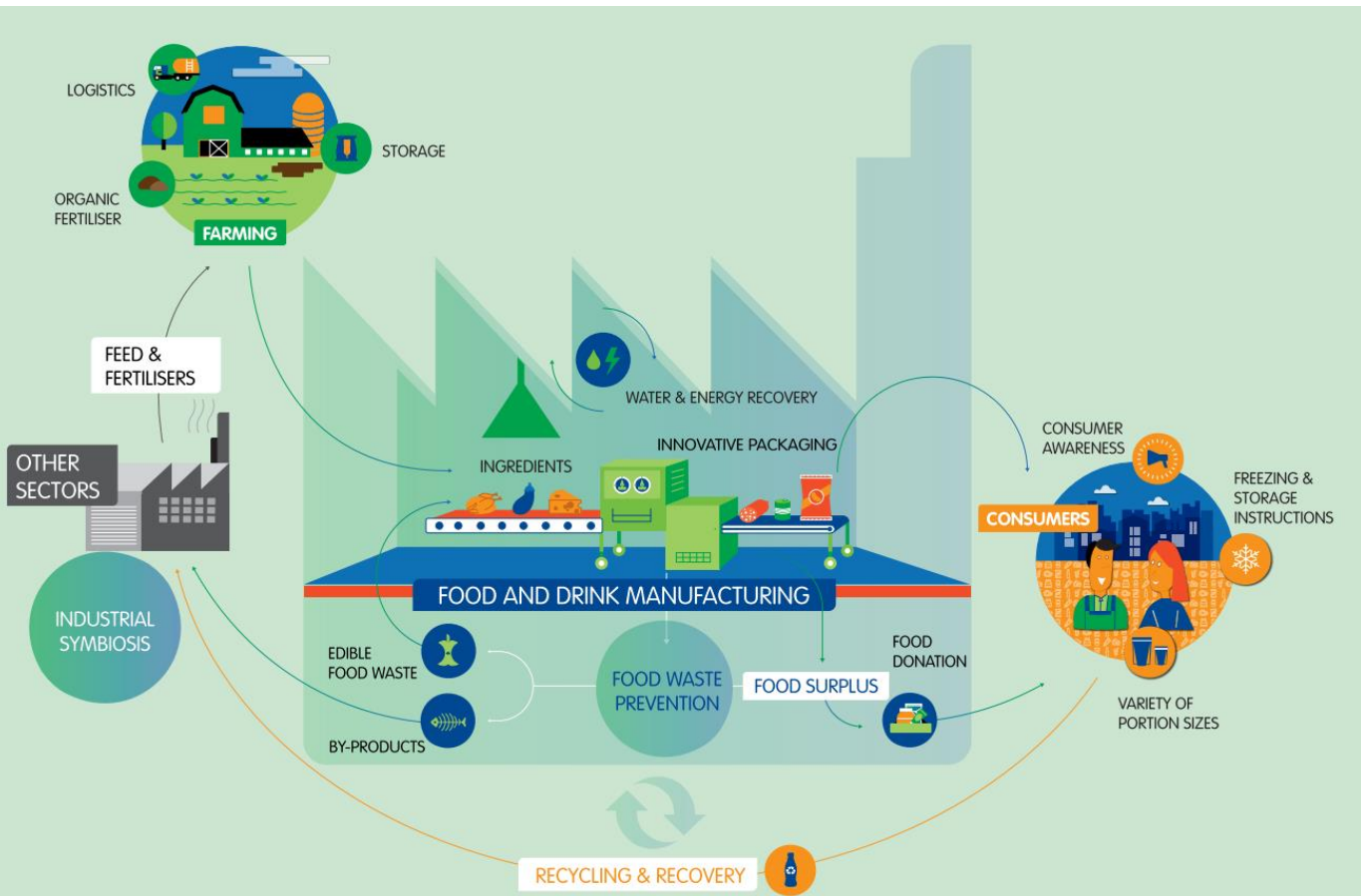
Voedselverlies en verspilling zo veel mogelijk vermijden, is eveneens een uitdaging voor Fevia. Sinds 2015 maakte Fevia Vlaanderen deel uit van de ketenroadmap voedselverlies om voedselverlies in de hele keten verder terug te dringen. Ook in Wallonië is Fevia actief in het kader van het *Plan Regal*.

ENERGIE EN WATER

Om de vele kmo's te stimuleren om energiebesparende maatregelen in te voeren, startte Fevia Vlaanderen in samenwerking met de Vlaamse overheid het EFES-project op. Ook start binnenkort een lerend netwerk om voedingsbedrijven te ondersteunen om nieuwe pistes te onderzoeken inzake energie-efficiëntie. Dat zijn initiatieven naast de reeds

lang lopende vrijwillige energiebeleids-overeenkomsten (Energiebeleidsovereenkomst in Vlaanderen en Accord de Branche in Wallonië).

Op het vlak van water ondertekende Fevia Vlaanderen in 2018 samen met de Belgische Brouwers en elf brouwerijen een Green Deal rond duurzaam watergebruik in de brouwerijsector. Concreet wordt samen bekeken hoe er minder water per liter bier kan worden verbruikt. Fevia stimuleert ook voedingsbedrijven om water te hergebruiken via het publiceren van brochures en het organiseren van infosessies. Ook stapt Fevia geregeld zelf in watergerelateerde projecten.

STAALINDUSTRIE VERBOND (GSV)

STAAL ALS CIRCULAIR MATERIAAL BIJ UITSTEK

GSV (Groupement de la Sidérurgie – Staalindustrie Verbond) is de beroepsvereniging van staalondernemingen die in België staal produceren of verwerken. België staat op de zesde plaats in de EU op vlak van staalproductie, en is zelfs nummer één op vlak van inoxproductie in Europa.

Staal speelt een vitale rol bij de overgang naar een CO₂-neutrale en circulaire economie. De eigenschap dat staal zijn inherente kwaliteiten behoudt doorheen meerdere recyclinglussen, betekent dat het permanent beschikbaar blijft voor de maatschappij. Het is aldus een circulair materiaal bij uitstek.

Staal kan op twee verschillende manieren worden geproduceerd: in een hoogoven (BF) of in een elektrische oven (EAF). Bij de eerste methode worden bij een temperatuur van 2.200 graden Celsius de primaire grondstoffen ijzeroxide en cokes gereduceerd tot ijzer. Het staalproductieproces in een elektrische oven gebeurt daarentegen bijna volledig op basis van schroot dat wordt hersmolten op een temperatuur van 1.400 graden Celsius. Het betreft bijgevolg een volledig circulaire route. In België zijn er vier van dergelijke elektrische ovens (Aperam Genk, Aperam Châtelet, Industeel Charleroi, Thy-Marcinelle Charleroi). Ook bij de productie via de hoogovenroute in ArcelorMittal Gent wordt

tot 20% schroot toegevoegd in de staalfabriek.

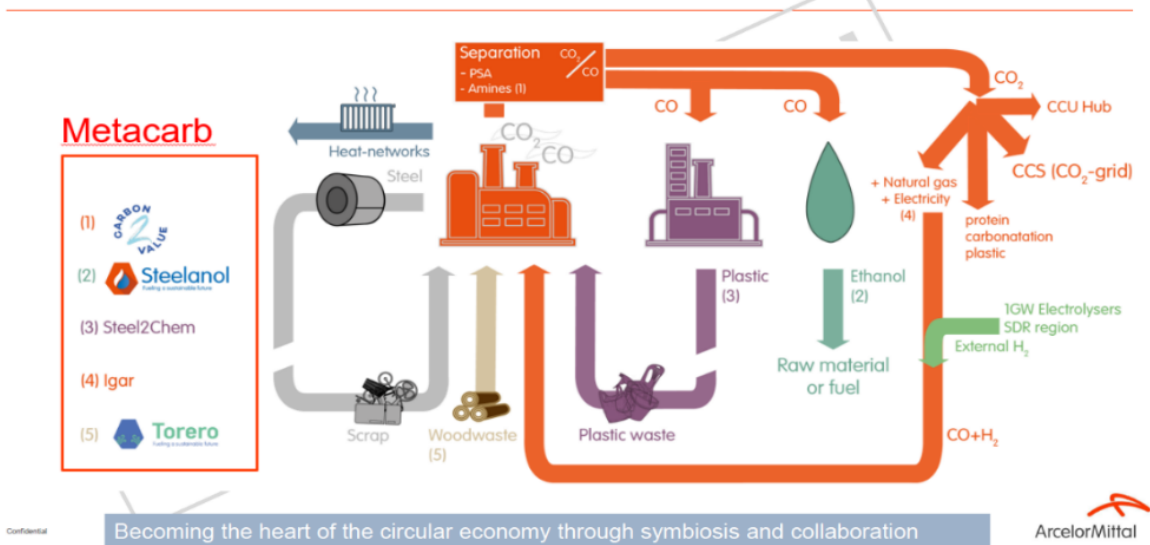
CIRCULAIRE PROJECTEN: TECHNOLOGISCH LEIDERSCHAP VAN DE BELGISCHE STAALINDUSTRIE

ArcelorMittal Gent

Maar onze leden gaan verder dan dat in hun circulaire denken. ArcelorMittal in Gent, dat over de enige twee hoogovens in België beschikt, investeert op dit ogenblik immers volop in [baanbrekende technologie](#) waarbij proeven zijn gestart met een nieuwe pilootinstallatie die koolstofdioxide (CO₂) en koolstofmonoxide (CO) afscheidt uit de gassen die ontstaan tijdens de productie van staal.

- › Het afgescheiden en geconcentreerde CO₂ wordt op die manier geschikt gemaakt voor *Carbon Capture and Storage* (CCS of opslag) of *Carbon Capture and Utilization* (CCU of utilisatie).
- › Ook het CO kan worden omgezet tot waardevolle producten. Zo wordt in het kader van het Steelanol-project – in samenwerking met Lanzatech – het behandelde CO-rijke gas door middel van bacteriën omgezet tot bio-ethanol. Een ander project voorziet – in samenwerking met Dow – de omzetting van CO tot synthetische nafta.

Our commitment to the Paris agreement – Our circular steel plant of the future

In de toekomst beoogt ArcelorMittal Gent daarnaast een deel van de cokes die in de hoogovens worden gebruikt, te vervangen door getorreificeerd houtafval uit containerparken (groene koolstof) en verzameld oud plastic (circulaire koolstof). In 2050 zou de site op die manier CO₂-neutraal en optimaal circulair opereren.

Aperam Châtelet

Aperam produceert roestvast staal (inox) geproduceerd uit schroot. In 2018 lanceerde de site in Châtelet een project waarbij ook de frisdrankblikjes, gebruikt in de vestiging, als grondstof werden gebruikt: een ludiek voorbeeld van circulaire economie! Aperam Châtelet voerde speciaal voor blikjes een selectieve sortering in. Het is de bedoeling om alle blikjes die in de vestiging worden verbruikt, te recupereren om deze vervolgens als grondstof te gebruiken bij de vervaardiging van het roestvast staal dat wordt geproduceerd op de site. Het aantal verzamelde blikjes bedroeg in 2018 ongeveer 16.000 eenheden.

Aperam Genk

Bij de productie van staal komen een aantal restproducten vrij, zoals de zogenaamde *staalslakken* (in Vlaanderen jaarlijks ruim 700.000 ton). In een lineaire economie zouden die slakken als afval worden behandeld en dus worden gestort. Onze circulaire ervaring leert echter dat die staalslakken kunnen worden gevaloriseerd via verschillende interessante toepassingen en dat ze voor andere sectoren een waardevolle secundaire grondstof kunnen vormen.

Een voorbeeld vinden we in carbonisatie: door toevoeging van CO₂ aan de staalslakken worden ze een grondstof voor duurzame bouwmaterialen. Het resultaat is een duurzame bouwsteen met dezelfde kwaliteiten als een klassieke baksteen. Het grote verschil: er werden geen nieuwe grondstoffen gebruikt en CO₂ wordt geabsorbeerd in plaats van uitgestoten. Op die manier slaat 1 m³ *carbstone*-stenen netto 350 kg CO₂ op.

Aperam Genk startte in 2020 een samenwerking op met steenbakkerij Vandersanden die de *carbstones* nu in productie brengt en commercialiseert. Vandersanden zal voor dit procedé een pilootfabriek voor 10.000 ton bouwen. In 2022 en 2023 wil het een volwaardige *carbstone*-fabriek bouwen met een capaciteit van 200.000 ton.

INDUFED

inDUFed is het platform dat drie Belgische industriële sectoren verenigt: de productie en transformatie van glas (VGI-FIV), de productie van pulp, papier en karton (Cobelpa) en de verwerking van papier- en kartonproducten (Fetra).

De ondernemingen uit de onderscheiden sectoren produceren een hele waaier aan producten: glazen flessen, kartonnen verpakkingen, grafisch papier, diverse beglazing, zelfklevende materialen, hygiënisch papier, isolatiemateriaal, enz. Zij beleveren onder andere bedrijven in de voeding, retail, horeca, grafische industrie, bouw, automobielsector en medische sector.

De sectoren van inDUFed brengen de concepten van een circulaire economie in de praktijk. **Glas, papier en karton dragen bij aan een duurzame maatschappij.** Enkele voorbeelden: recycleerbare verpakkingen die goederen beschermen en zo onder andere voedselverspilling tegengaan, energiebesparingen door isolatie en aangepaste beglazing van gebouwen. Of nog, de heilzame werking van hygiënisch papier en natuurlijk licht voor de gezondheid.

Het opgehaalde oud papier en glas worden steeds beter gerecycleerd dankzij de steeds efficiëntere productieprocessen.

De initiatieven van inDUFed liggen in lijn met deze filosofie: ecodesign, continu optimaliseren van het watergebruik en verhoogde energie-efficiëntie zijn thema's waarmee onze bedrijven dagelijks bezig zijn. De papier- en glasindustrieën staan reeds lange tijd met beide voeten in de circulaire economie.

De circulariteit van de producten, hun recycleerbaarheid, de oneindige recycling van glas en de hernieuwbaarheid van papier, zetten deze materialen op het voorplan van de circulaire economie.

GLAS EN PAPIER ALS OPLOSSINGEN

De Europese gebouwen zijn belangrijke energieverbruikers en beschikken nog over een groot besparingspotentieel. Het optimale ontwerp van een gebouw wordt onder andere bepaald door de beglazing: een zorgvuldige keuze van het oppervlak, de oriëntatie en zowel de thermische als akoestische eigenschappen van het glas zijn essentieel voor een gezonde en comfortabele woning met een lage milieu-impact. Isolatiematerialen spelen een belangrijke rol bij thermische isolatie van gebouwen. Glaswol en cellulair glas horen bij de duurzaamste en meest performante isolatiematerialen. Die materialen kunnen zowel in daken, muren als vloeren bij renovatie en nieuwbouw worden gebruikt.

inDUFed wil niet alleen zijn steentje bijdragen aan energie-efficiëntere gebouwen, maar wil ook meewerken aan meer circulariteit als het gaat om recycling van bouwmaterialen. Zo zal de federatie projecten ondersteunen om deze materialen optimaal in te zamen met het oog op een optimale recycling.

VERPAKKINGSOPTIMALISATIE DOOR ECODESIGN

Op gebied van verpakkingen betekent ecodesign het minimaliseren van de milieu-impact van het product en zijn verpakking. Over het algemeen is de milieu-impact van het product vele malen groter dan die van zijn verpakking. Verlies van goederen door te weinig verpakking kan dus meer impact hebben dan een beetje verpakking te veel.

Ecodesign kan op veel verschillende manieren toegepast worden bv. door hernieuwbare of recycleerbare materialen te gebruiken of door het verpakkingsconcept zo aan te passen dat minder materiaal nodig is. Men kan de verpakking extra functies toekennen en hierdoor op andere vlakken besparen.

Als sectorvertegenwoordiger werkte inDufed actief mee aan het opstellen van Europese ecodesignrichtlijnen voor producten uit papier en karton. Dit project kent nog een vervolg: via het project 4EVERGREEN worden, naast de ecodesignrichtlijnen, objectieve criteria uitgewerkt om te bepalen welke papierverpakkingen beter recyclebaar zijn dan anderen. Dat schept duidelijkheid en geeft nog meer richting aan de optimalisering van verpakkingen.

MATERIAALEFFICIËNTIE – GERECYCLEERD INZETTEN WAAR HET KAN, PRIMAIR WAAR HET MOET

De glas- en de papiersectoren zijn de pioniers van het recyclageproces. Door een volwaardig uitgebouwde markt worden de gerecycleerde materialen maximaal ingezet. Hier moet al direct worden opgemerkt dat voor beide materialen

meer volume aan oud papier en glas collecteren de enige manier is om een hogere recyclagegraad te bereiken

Vandaag is 60% van de papiervezels die de Belgische papierfabrieken nodig hebben, afkomstig van oud papier en gebruiken de Belgische papierproducenten jaarlijks ongeveer 1,2 miljoen ton gesorteerd papier en karton. Dat is vijf maal meer dan 25 jaar geleden.

De voornaamste grondstoffen om glas te maken zijn zand, soda, kalk en dolomiet. Zoals berekend door de LCA-methodologie, worden alle grondstoffen die nodig zijn voor de productie van glas als onuitputtelijk beschouwd. Bovendien komen zand en glasscherven voornamelijk uit België en de buurlanden. Dat resulteert dus in een lage CO₂-uitstoot voor transport.

Bijna alle glasproducenten gebruiken glasscherven in hun proces. Afhankelijk van het glasproduct kan er tot 80% aan glasscherven worden ingezet. Elke ton scherven die wordt verwerkt, betekent een besparing van 1,2 ton primaire grondstoffen.

Naast de belangrijkste grondstof gerecycleerde vezels, is hout is een onmisbare grondstof voor de papiersector. In Europa is dat hout afkomstig van duurzaam beheerde bossen, een hernieuwbare bron. Het hout gebruikt om papier en karton te produceren, is afkomstig van bijproducten en het afval van de sectoren stroomopwaarts in de keten, zoals snoei- en uitdunningshout uit de bossen en afval van de zagerijen. De certificatie van de bossen en de daaropvolgende productieprocessen in de keten garandeert het duurzame en hernieuwbare karakter van het hout en draagt op die manier bij tot een duurzaam beheer van de Europese bossen. Dat helpt op zijn beurt

in de strijd tegen de klimaatopwarming en komt de biodiversiteit ten goede.

inDUFed steunt en promoot actief de inzet van grondstoffen afkomstig van duurzame bronnen. Zij moedigt haar leden aan om een certificaat te behalen om zo het marktaandeel aan producten met grondstoffen van gecertificeerde duurzame oorsprong te vergroten.

ENERGIE – EEN PRIMAIRE GRONDSTOF

De productie van glas en papier zijn energie-intensieve processen. Energie vertegenwoordigt ongeveer 20 tot 30% van de productiekosten. Om competitief te blijven en om hun verantwoordelijkheid op te nemen in de strijd tegen de klimaatverandering, werken de papier- en glasindustrie aan hun energie-efficiëntie en vergroenen ze hun energiemix waar mogelijk.

Veel bedrijven actief in de papier-, karton- en glasindustrie hebben zich al ingeschreven in de transitie naar een andere energiemix. Zo hebben bedrijven zonnepanelen en zelfs windturbines op hun terrein geïnstalleerd of leveren zij warmte aan een lokaal warmtenet. Leden van inDUFed hebben eveneens zwaar geïnvesteerd in wkk-technologie (warm-te-kracht-kop-pe-ling) om hun energie-efficiëntie te verbeteren.

inDUFed kijkt ook vooruit en bestudeert samen met de leden en derden hoe hun energie-efficiëntie en CO₂-uitstoot aan te pakken. Zo wordt onder andere gedacht aan een verdere decarbonisering van de brandstofmix, het zelf opwekken van hernieuwbare energie en uiteraard de continue verbetering van de energie-efficiëntie.

TRAXIO is de Belgische Confederatie van de Autohandel en reparatie en van de aanverwante sectoren. Om collectief te antwoorden op de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid, en meer bepaald op de aanvaardingsplicht van afval in onze sectoren (banden, voertuigen, batterijen en accu's, olie, elektrische en elektronische apparatuur) door producenten/invoerders, distributeurs en verkopers, nemen TRAXIO en/of de bij haar aangesloten groeperingen, samen met andere federatie(s), deel aan het sluiten van milieuovereenkomsten. Daarnaast werken we mee met de beheersorganismen die zijn opgericht om de onder de regelgeving vallende afvalstromen te beheren (sensibiliseren, preventie, inzameling, hergebruik en verwerking).

Deze organismen behoren tot de beste collectieve systemen in Europa, en zelfs wereldwijd, op het gebied van afvalinzameling en -recyclage en zetten nieuwe stappen om nog verder te gaan op het gebied van preventie, efficiëntie en innovatie. Sinds hun oprichting hebben zij actief bijgedragen aan de circulaire economie. Hieronder gaan we dieper in op een aantal voorbeelden van hun acties.

Recytyre vzw

Het operationele en financiële systeem van Recytyre is voornamelijk gericht op de traceerbaarheid van (afval)bandenstromen, het behalen van de inzamel- en recyclagedoelstellingen en het homologeren van ophalers en (voor-)verwerkers van afvalbanden. In 2019 zamelde Recytyre 88.454 ton afvalbanden in, wat overeenkomt met 113% van de banden die op de Belgische vervangingsmarkt

werden gebracht, en behaalde 97% materiaalvalorisatie van de ingezamelde banden.

Febelauto vzw Zie fiche Febiac & Febelauto.

BEBAT vzw

Bebat is het beheersorganisme voor het beheer van alle categorieën en types 'draagbare' en 'industriële' batterijen en accu's bestemd voor o.a. de aandrijving van alle types hybride en elektrische voertuigen (HEV), fietsen, scooters, elektrische motorfietsen en vorkheftrucks, alsook van automotieve-(start)batterijen en -accu's.

In 2019 werd 3.624 ton batterijen ingezameld door Bebat, dat zijn meer dan 150 miljoen batterijen, via 23.500 inzamelpunten. Om tegemoet te komen aan de grote vraag naar elektrische mobiliteit is een nieuw softwareprogramma ontwikkeld, Reneos genaamd. Dat moet zorgen voor een efficiënte inzameling van batterijen voor elektrische voertuigen in heel Europa, in samenwerking met een Europees netwerk van soortgelijke organisaties.

Valorlub vzw

Valorlub werd opgericht om te voldoen aan de aanvaardingsplicht van afvalolie van haar deelnemers. Valorlub kon voor de inzameling in 2019 bijna 100% van de beschikbare afgewerkte olie rapporteren, namelijk 45.039 ton, en rapporteerde voor valorisatie van de ingezamelde afgewerkte olie een percentage van 94%.

Recupel vzw

Recupel is verantwoordelijk voor de inzameling en verwerking van afgedankte elektrische en elektronische apparatuur volgens de beste bestaande milieunormen.

In 2019 zamelde Recupel in totaal 122.548 ton afgedankte elektrische en elektronische apparatuur in, of 44.001.648 apparaten. Het ingezamelde gewicht per inwoner bereikte opnieuw 10,7 kg.

Recupel telt 543 recyclageparken, 8.093 inzamelpunten, 25 hergebruikcentra en recyclageateliers. Afgedankte maar nog functionerende apparaten worden naar een van deze hergebruikcentra gestuurd, die de nodige reparaties uitvoeren en de apparaten klaarmaken voor hergebruik.

Recupel is ook pionier in de ontwikkeling van een zelflerend softwaresysteem voor beeldherkenning om afvalsortering te vergemakkelijken, en dat in samenwerking met IDLab, een onderzoeksgroep van imec en UAntwerpen. Dankzij artificiële intelligentie zal het in de toekomst mogelijk zijn een volledig beeld te krijgen van de afgedankte apparaten (merk, model, samenstelling, fabricagejaar ...) en deze informatie te delen met de producenten. Zo kunnen zij hun ontwerpen verbeteren of materialen kiezen die de levensduur van het product verlengen. Op die manier kan artificiële intelligentie bijdragen aan het sluiten van de kringloop.

TRAXIO LANCEERDE ECO-ONDERHOUD® IN BELGIË

ECO-ONDERHOUD® is een concrete oplossing bedoeld om bij te dragen aan de

beheersing van de vervuiling van het rollend wagenpark. Het bestaat uit een snelle en nauwkeurige diagnose genaamd *ECODIAG* waarmee een nauwkeurig beeld kan worden verkregen van de staat van de verbranding van de motor door de analyse van de vijf gassen: CO (koolstofmonoxide), HC (koolwaterstoffen), O₂ (zuurstof), CO₂ (koolstofdioxide) en NO_x (stikstofoxiden).

Deze diagnose maakt het dus mogelijk om in te spelen op de verschillende componenten van een verbrandingsmotor.

ECO-ONDERHOUD® draagt zo bij aan de naleving van de emissienormen door het huidige wagenpark, en ook aan beter onderhoud en een langere levensduur van voertuigen.

Zo voorzag het Waalse Gewest dat voertuigen die een ecologisch onderhoud kregen nog een jaar in de lage-emissiezones (LEZ's) mogen rijden.

KWALITEITSLABEL

'LONG LIFE REPAIR' LONG LIFE REPAIR

Dit label, gelanceerd in 2016, stelt hoge kwaliteitscriteria die bijdragen tot de ontwikkeling van de circulaire economie in de mobiliteitssector en, meer in het bijzonder, de carrosserie.

Bedrijven houder van dit label worden onderworpen aan een strikte audit, met name gericht op de analyse van uitrusting en de toepassing van "smart" en milieuvriendelijke reparatietechnieken. Zo wordt de klant altijd geïnformeerd over alternatieven die duurzaamheid bevorderen door, bijvoorbeeld, de mogelijkheid om te repareren door gebruikte onderdelen (occasieonderdelen) in plaats van systematisch door nieuwe onderdelen te vervangen.

Valipac is het Belgische kenniscentrum voor bedrijfsafval dat in 1997 op initiatief van het Belgische bedrijfsleven werd opgericht. Onze primaire rol bestaat erin een collectief antwoord te bieden op de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor bedrijfsmatige verpakkingen. We verzamelen en analyseren betrouwbare data over het sorteren en recycleren van bedrijfsafval. Dankzij die kennis zien we opportuniteiten en uitdagingen in de afvalketen en zetten we samen met sectorfederaties en afvalophalers gerichte, ambitieuze plannen en acties op om bedrijven te stimuleren om meer en beter te sorteren. Verder werken we ook aan innovaties om van verpakkingsafval nieuw grondstoffen te maken, met meer toepassingen in Europa, om zo een volledig circulaire economie voor bedrijfsverpakkingen te bekomen. Valipac is hiermee wereldwijd een unieke organisatie met een grote voortrekkersrol binnen Europa.

Onze missie: samen met onze stakeholders de circulaire economie van bedrijfsmatige verpakkingen stimuleren.

Valipac baseert haar circulaire visie op vier uitdagingen die ze samen met de verschillende actoren van de waardeketen van verpakkingen, wil aanpakken.

1. HET RECYCLAGECIJFER VERHOGEN

Het nieuwe samenwerkingsakkoord, dat de problematiek van de huishoudelijke en bedrijfsmatige verpakkingen regelt voor de drie Belgische gewesten, legt voor de komende jaren heel ambitieuze recyclagedoelstellingen op. Valipac wil de selectieve inzameling van bedrijfsmatige verpakkingen stimuleren door meer sensibiliseringscampagnes bij bedrijven. Aan de hand van de door de afvalinzamelaars verstrekte gegevens kunnen we voor elk bedrijf het potentieel voor verbetering van de sortering identificeren. De ophalers hebben toegang tot gepersonaliseerde rapporten en kunnen die gebruiken om hun prospectie en communicatie beter te sturen. Omdat de maatschappelijke verantwoordelijkheid van bedrijven steeds meer plaats inneemt in onze maatschappij, informeert Valipac de federaties over de afvalproductie in hun sector en de evolutie van de selectieve inzameling bij hun leden. Op onze website iksorteerijnmijnbedrijf.be vinden bedrijven relevante informatie om een sorteerproject op te zetten.

2. DE TRACEERBAARHEID VERZEKEREN OM DE RECYCLAGE TE GARANDEREN

In afwachting dat de recyclagecapaciteit in Europa is ontwikkeld om ons afval te verwerken, moeten we de traceerbaarheid naadloos kunnen garanderen voor alle stromen die binnen en buiten Europa worden gerecycleerd. Dankzij contracten

met traders en in samenwerking met de aangesloten ophalers brachten we 90% van de bestemmingen van ons bedrijfsmatig plastic verpakkingsafval in kaart. We doen er alles aan om onze afvalketen zo transparant mogelijk te maken. We zijn de eerste organisatie in Europa die erin is geslaagd om de exacte eindbestemming van ons bedrijfsmatig plastic verpakkingsafval in kaart te brengen. Ondertussen zijn we ook al begonnen met de cartografie van andere afvalstromen, zoals papier en karton en startten we met een auditprogramma bij de recyclers van plastic afval om de effectiviteit van de recyclage te kunnen aantonen.

3. DE LOKALE RECYCLAGE STIMULEREN

Lokale recyclage is een doelstelling op middellange termijn waarvoor we nu al de koers uitzetten. We willen geleidelijk aan het geëxporteerd afval terug naar lokale verwerkers halen. De informatie die wordt verzameld om de selectieve inzameling bij bedrijven op te volgen, laat ons ook toe gerichte en gepersonaliseerde communicatie- en sensibiliseringsacties uit te voeren en hierdoor het volume van de ingezamelde plasticfolies te vergroten. Om de recyclage in Europa te stimuleren, zal Valipac vanaf januari 2022 een bonussysteem invoeren voor de recyclage van bedrijfsmatig plastic verpakkingsafval binnen de Europese Unie.

4. DE RECYCLEERBAARHEID EN CIRCULARITEIT PROMOTEN

De bedrijfsmatige verpakkingen moeten voldoen aan criteria waarmee een hoogwaardige recyclage mogelijk wordt. Valipac werkt dagelijks aan beter recycleerbare bedrijfsmatige verpakkingen en aan meer hergebruik. Het *Pack It Better*-platform, ontwikkeld met onze collega's van Fost Plus, begeleidt bedrijven op de weg naar duurzamere verpakkingen. Vanaf 2024 zal ecomodulatie worden ingevoerd om het gebruik van niet-recycleerbare/moeilijk te recycleren verpakkingen te ontmoedigen. In tussentijd kunnen onze klanten onze Design4Recycling richtlijnen gebruiken als basis voor het maken van doordachte verpakkingskeuzes.

Tegelijkertijd blijven wij projecten ontwikkelen om de integratie van *recycled content* in bedrijfsmatige plasticverpakkingen te stimuleren. Dankzij deze projecten gebruiken sommige van onze klanten nu al krimpfolies gemaakt van 50% gerecycleerd materiaal dat afkomstig is uit de selectieve inzamelingen bij bedrijven. In 2022 zullen we ook een bonus invoeren voor bedrijven die *recycled content* gebruiken in hun plastic verpakkingen.

Uitgave van het Verbond van Belgische Ondernemingen vzw

REDACTIE

Aarnout Ecker, Vanessa Biebel, Stephan Vandermolen

EINDEREDACTIE

Anne Michiels, Johan Van Praet, Nga Nguyen

VERTALING

Vertaaldienst VBO

PUBLICATIEVERANTWOORDELIJKE

Stefan Maes

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Stefan Maes, Ravensteinstraat 4, 1000 Brussel

Publicatiedatum: mei 2021

Cette publication est également disponible en français
Deze publicatie kunt u ook lezen op vbo.be > Publicaties

Het VBO, dé stem van de ondernemingen in België, staat – via een 40-tal lid-bedrijfsfederaties – voor meer dan 50.000 kleine, middelgrote en grote ondernemingen die 75% van de tewerkstelling in de private sector voor hun rekening nemen. Onze leden zorgen voor 80% van de export en creëren 2/3 van de toegevoegde waarde in ons land. Als enige overkoepelende interprofessionele werkgeversorganisatie vertegenwoordigen we ondernemingen uit de drie gewesten van ons land.

Lees onze recentste publicaties
op onze website

WWW.VBO.BE